

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК01 ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
Освітня програма (спеціальність): Хореографія
Рівень підготовки: перший (бакалаврський)
Художньо-педагогічний факультет

Рівне
2024-2025 н.р.

Робоча програма: Історія української культури для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 024 «Хореографія».

Мова навчання: українська

Розробники: Виткалов В. Г., к.п.н., професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

Протокол від “___” _____ 202 року № ___

Завідувач кафедри _____ (проф. Виткалов В. Г.)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією художньо-педагогічного факультету

Протокол від “___” _____ 202 року № ___

Голова навчально-методичної комісії _____ (ст. в. Рабченко С.В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3		Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність: 034 «Культурологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1	1
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - самостійної роботи студента –	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		20 год.	год.
		Практичні	
		10 год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	год.
		Вид контролю:	
		екзамен (
Передумови для вивчення дисципліни: Історія України)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української культури» є формування компетентнісного підходу у вивченні культурної практики шляхом ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретичними та методологічними основами культурного процесу як складової історичної науки, поглиблення знань у галузі фундаментальних та прикладних історіографічних та культурологічних досліджень.

Завданням навчальної дисципліни: розширити уявлення здобувачів вищої освіти про предмет її вивчення (культурний процес в історичній ретроспективі), співвідношення з іншими науковими та прикладними дисциплінами історичного циклу; розглянути історію розвитку культури як складову історичної науки; розкрити статус «Української культури» як дисципліни та її значення для сучасної культурної політики; висвітлити основні напрями і форми культурного процесу, що розгортається упродовж століть; поглибити знання про феномен історико-культурної спадщини і методологію її сучасного соціокультурного використання; узагальнити сучасні концептуальні підходи до вивчення пам'яток історії і культури; поглибити уявлення про сучасну проблематику та міжкультурні контакти

3. Очікувані результати навчання

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Історія української культури» здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинен оволодіти наступними компетенціями:

Загальні компетентності:

ЗК02 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у

загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетенції

СК1 Усвідомлення ролі культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.

СК2. Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації

історико-стильових періодів світової художньої культури.

Після закінчення вивчення навчальної дисципліни «Історія української культури» здобувач повинен оволодіти наступними програмними результатами навчання:

Програмні результати:

ПР2 Розуміти моральні норми і принципи та вміти примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства в процесі діяльності.

ПР6. Розуміти роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.

ПР7. Знати і розуміти історію мистецтв на рівні, необхідному для застосування виражально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проекту.

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Вступ. Об'єктивні і суб'єктивні фактори зростання ролі культури у сучасному житті. Обґрунтування курсу «Історія української культури» як логічної ланки у процесі вивчення історії світового культурного процесу. Структура дисципліни, її методологічні засади. Історіографія курсу. Зв'язок з історією, естетикою, релігієзнавством, українознавством, політологією тощо.

Проблеми періодизації історико-культурного процесу.

Взаємодія культур «Сходу» і «Заходу» як фактор становлення світової культури. Синкретизм як визначний чинник характеристики первісних культур.

Основні вимоги до студентів під час вивчення зазначеного курсу. Роль і місце «Української культури» у формуванні наукового світогляду студентів, загальноосвітнього, фахового і культурного рівня майбутнього фахівця.

Гуманістична традиція як закономірність розгортання історико-культурного процесу в Україні. Творчість і праця як засіб існування, відтворення і саморозвитку культури.

Дослов'янські народи на території сучасної України. Образотворче мистецтво. Трипільська, скіфсько-сарматська культури та їх вплив на подальшу долю слов'ян. Античні впливи. Римська культурна спадщина і її відображення у мистецтві дослов'янського етносу.

Історія слов'янських племен Матеріальна й духовна культура стародавнього населення України. Характеристика пам'яток. Соціальний розвиток людності. Перші спроби державного об'єднання як фактор подальшої стабілізації життєдіяльності.

Язичництво. Суть і значення. Форми його прояву в культурній спадщині українців.

Міфологія і становлення художньої культури. Своєрідність емоційно-поетичного світосприймання східних слов'ян як стимул до розвитку народної фантазії, образотворчого мистецтва, усного епосу тощо.

Християнізація українських земель до Володимирового хрещення і європейський контекст.

ТЕМА 2. КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Передумови утворення феодальної держави на Русі. Перші паростки національної свідомості у Європі. Русь в історіографії та джерелах..Розквіт Київської Русі.

Вплив Візантії на культуру Київської Русі. Римські і болгарські впливи. Християнство як каталізатор процесу засвоєння світових ідейних надбань. «Руські письмена» і початки освіти. Система її формування. Жіноча освіта. Перші її центри.

Православна церква у політичній системі держави. Митрополит Іларіон і «Слово про Закон і Благодать» (1050 р.) Християнізація мистецтва. Література, архітектура, іконопис, фрески як своєрідна єдність формули «мистецтво-філософія» в умовах існування Київської Русі.

Перекладне письменство. Житійна література Болгарії, Чехії в Україні. Історичні твори І.Малали Антіохійського, Г.Амартола та Ю.Грішника (VI – VII ст.). Природничі науки, збірки «золотих думок» – «Бджоли», апокрифи. Мета і значення їх поширення на київських землях.

Перші українські літописці і питання формування моделі вітчизняної історії. Літературна творчість: Найдавніше, Початкове, Київське історичні літописання. «Повість временних літ» як спроба пошуку родоводу слов'ян.

Антична спадщина і культурні здобутки Європи як джерела розвитку філософської думки давньої Русі.

Книжкова культура Київської Русі. Перші бібліотеки. Я.Мудрий і літературна справа.

Давньоруська духовність і антична філософська спадщина. Правова культура давньої Русі: «Руська правда», договори і грамоти X століття, церковні устави.

Найдавніша дерев'яна сакральна архітектура. Культові та палацові споруди Києва, Овруча, Володимира у справі поширення християнської ідеології. Київська, Переяславська і Галицька архітектурні школи. Храми і монастирі як центри освіти та культури.

Розвиток образотворчого мистецтва, фресковий живопис, малярство, книжкова мініатюра київської школи. Зародження вітчизняного іконопису. Ювелірне мистецтво. Музика і театральні дійства в житті населення та панівної верхівки. Народна творчість як складова частина давньоруської культури. Інші складові матеріальної та духовної культури. Становище жінки та її роль у тогочасному суспільстві.

Розвиток ремесла і обміну як фактор зростання міст і міського населення. Посилення зв'язків київської держави з європейським світом.

ТЕМА 3. ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ПЕРІОД XIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVI СТОЛІТТЯ

Західноєвропейська культурна спадщина в долі українського населення. Католицизм як важливий чинник розвитку культури. Монголо-татарська навала як фактор призупинення європеїзації Русі та реанімації імперської ідеології.

Розпад Київської держави. Основні причини та наслідки занепаду Київської Русі Історична доля Галицько-Волинського князівства у другій половині XIII – першій пол. XIV ст.

Традиції духовної культури давньоруської Київської держави як важливий чинник розгортання духовного життя наступного періоду. Їх значення у духовному житті народу. Перші спроби самоврядування.

Запровадження Магдебурзького права в українських містах як передумова зародження громадянського суспільства. Його роль у подальшому розвитку культури.

Особливості організації національного життя. Православна церква у культурно-освітньому русі. Причини її занепаду. Стан шкільництва. Багатомовність як характерна риса середньовічної культури.

Літописання та мистецьке оздоблення книг. Книжкова мініатюра («Галицьке Євангеліє», 1283 р.). Бучацьке, Холмське Євангелії як пам'ятки писемності доби.

Галицько-Волинський, Супрасльський та короткий Київський літописи як основа національної історіографії. Історико-мемуарні джерела. Літопис Биховця і давньоруська суспільно-політична думка. Зміст, мова викладу.

Відгуки ідей Ренесансу і Гуманізму в Україні. Їх відображення в літературі. Гуманістичні й реформаційні ідеї у філософській спадщині. Епос XII-XIII століття у Галичині.

Архітектурне будівництво західних і східних земель. Нові риси в культовій і оборонній архітектурі.

Україно-болгаро-сербські зв'язки. Українські ікони в інших державах (Белзька ікона в Ченстохові – Польща, Володимирська ікона у Москві тощо).

Графічне мистецтво. Геральдика і сфрагістика: їх національне підґрунтя.

Особливості розвитку декоративно-ужиткового мистецтва. Цех як форма об'єднання ремісників. Значення й напрями організації. Зародження портретного живопису.

Стан освіти: причини зростання інтересу до високих шкіл Західної Європи. Особливості організації навчання

Українці в закордонних університетах і гуманістична традиція української науки. Нові погляди на державу, моделі її організації у трактатах українських науковців.

Художня творчість «польських» гуманістів С.Оріховського, С.Кльоновича, Ш.Шимоновича та ін. в контексті вітчизняної культурної традиції.

Замоїська академія, Краківський і Вюртемберзький університети і подальший розвиток культурної діяльності їх вихованців. Вплив на формування культурного середовища.

Загальна характеристика побутової культури населення. Світське будівництво. Зміни в інтер'єрі осель. Семантика української будівлі. Гончарні вироби. Диференціація праці. Мирські та сакральні функції млина, кузні корчми. Місто та його культурно-формуюча роль.

ТЕМА 4. КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ В УКРАЇНІ ЯК ПРОТИДІЯ ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКІЙ КОЛОНІЗАЦІЇ

Польсько-литовська експансія на українських землях. Загарбання Галичини. Перехід Волині та Наддніпрянщини під протекторат Литви.

Суспільно-культурний устрій, побут українських теренів, що перебували у складі Великого князівства Литовського. Люблінська унія 1569 р. Берестейська унія (1596 р.) як спроба подальшого окатоличення українського народу. Соціально-політичні й духовні наслідки цього процесу.

Стан Православної церкви на українських територіях. Політика колонізації. Занепад національної освіти. Втрата інтелігенції. Причини та духовні наслідки.

Загострення національно-релігійних і соціальних суперечностей наприкінці XVI ст.

Братства: історія виникнення, соціальний склад та напрями їх культурної діяльності. Братські слов'янські школи. Їх роль і значення у суспільно-політичному й культурному житті України. Найбільш впливові осередки.

Зрушення у духовній сфері як відгомін загальноєвропейського Відродження. Пробудження інтересу до рідної мови, культури.

Винахід друку у Європі. Перші згадки про українське книгодрукування. Друкарня С. Дропана у Львові. Кириличне друкарство в Кракові та Чорногорії. Швайполът Фіоль («Октоїх», «Часословець», 1491 р.) і Франциск Скорина («Псалтир», «Іов», «Притчи премудрого Соломона, царя Израїлева», 1517 р., «Премудрость», «Юдіфь» тощо, «Апостол», 1525 р.). Зміни в оформленні книг. Подальша доля друкарської справи: друкарня у Бересті і ставропольський переклад Біблії (1563 р.). Перші друки у Москві (1564 р.). І.Федорович і П.Мстиславець. Українські друкарі у Західній Європі. Характеристика друків та діяльності.

Заснування першої паперової фабрики у Буську (1541 р.) як передумова розширення потреб у друкованій продукції.

Початок книгодрукування у Львові. Іван Федоров і видання «Апостола». Культурно-освітня діяльність І.Федорова («Буквар»). Агіографічні твори. Перекладна і літописна література. Представники та їх твори.

Пересопницьке Євангеліє» (1556-1561 рр.) як свідчення подальшого процесу формування і поширення української народної мови.

Українське шкільництво як протидія культурній експансії Польщі. Гуманістична спрямованість діяльності Острозької академії (1580 р.). Острог як провідний культурний центр: інтелектуальна спадщина. Острозька Біблія (1581 р.) як визначна пам'ятка національної культури, її роль у позиціонуванні українців у культурному просторі Європи.

Культурологічна діяльність представників Острозького літературного й науково-освітнього гуртка. Культурний центр у Миляновичах.

Бібліотечна справа. Перші українські підручники та словники. Л.Зизаній («Лексис», «Грамматика») у справі розвитку української мови. Творчість інших вчених – філологів.

Українські письменники-полемісти середини XVI століття і традиція полемічної літератури (Х.Філалет «Апокрисис», Ю.Рогатинець «Пересторога»; І.Вишенський, С.Зизаній, В. Суразький, М.Смотрицький) у боротьбі проти культурної експансії Польщі. Центри полемічної літератури (Острог, Вільно, Львів). Значення її поширення.

Новий календарний стиль (1582 р.) і боротьба навколо його запровадження в Європі.

Правова культура зазначеного періоду. Міждержавні й міжнародні угоди, привілейні, дарчі грамоти, збірники законів тощо. Система судочинства. Її відмінності від існуючих.. «Судебник» та

«Литовський статут» як пам'ятки правової культури литовської держави і функціонування руської мови як державної.

Історична література (Густинський літопис, «Літописи Волині і України») у справі підтримки традицій літописання київської доби. Монастирі й монастирські бібліотеки Волині.

Розвиток архітектури: культові й оборонні споруди Поділля, Закарпаття, Львова, Луцька. Національне підґрунтя.

Цехова організація професійної діяльності. Перші музичні цехи (1578 р., Кам'янець-Подільський; 1580 р., Львів) і питання поширення професійної музичної освіти. Інструментальна світська і церковна музика. Пісенний фольклор. Театралізація народних ігор та обрядів.

Декоративне різьблення на дереві й камені. Характеристика пам'яток. Церковне малярство. Ікона і світська картина. Зміни у тематиці. Ктиторський портрет як засіб стимулювання до підтримки церкви. Композиційна форма.

Ювелірна справа: гуцульське мистецтво з міді. Золотарство Лівобережжя. Західні й східні впливи. Характеристика пам'яток. Побутова культура України. Особливості подружнього життя.

ТЕМА 5. КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ XVII-XVIII СТОЛІТЬ

Татаро-турецькі напади кінця XV – початку XVI століття. Самоорганізація населення: козацький рух і попередники козацтва. Виникнення Запорізької Січі та її роль у визвольній боротьбі українського народу проти іноземних загарбників.

Проблема козацтва в українській історії й культурі. Літературні пам'ятки, публіцистика, агіографічна література. Літописання. Праці іноземного походження.

Запорізька Січ як відродження державної незалежності українських теренів.

Хмельниччина і утворення української козацької держави: її господарство, адміністрація, військо, зовнішня політика, культурна діяльність.

Легендаризовані герої козацтва – Д.Байда-Вишневецький, С.Наливайко, інші його представники. Роль цієї суспільної верстви у формуванні національно-патріотичних почуттів населення. Культурологічна діяльність П.Конашевича-Сагайдачного і Київське братство. Їх значення у піднесенні Києва. Інші братства на теренах України. Історія їх подальшої боротьби за збереження православної віри. Львівське Ставропігійське братство.

Є.Плетенецький і видавнича діяльність Києво-Печерського гуртка. Інші подвижники цієї справи. Друкарство в Україні. П.Могила як видатний церковний і культурний діяч.

Київ як центр національно-культурної праці.

Розвиток шкільної справи: Київська колегія. Протестантські і католицькі школи. Становлення системи вищої освіти. Піднесення ролі Києво-Могилянської академії у формуванні історичної й суспільно-політичної думки. Провідні вчені і громадські діячі академії, їх творчий доробок та вплив на духовну культуру держав Європи.

Національна наука (К.Ставровецький, З.Копистенський).

Мовознавство (П.Беринда і «Лексикон Славенороский»). І.Ужович і «Словенська граматика». Подальший розвиток вітчизняної історіографії. Граматика української мови М.Смотрицького (1619 р.). «Антологіон», 1618 р. на вірші К.Саковича як перше ілюстроване видання, що прославляє козацтво. Львівська і Київська школи граверів. Збірки повчань («О воспитании чад», 1609 р., Львів) як поглиблення інтересу до педагогічної проблематики.

Драматичне мистецтво і зародження українського театру (1619 р., Кам'янка-Струмилова). Ляльковий театр «Вертеп», інтермедії. Значення у формуванні літературної мови.

Портретний живопис. Творчість Л.Тарасевича, Д.Левицького, О.Тарасевича.

Геральдика і сфрагістика як напрями мистецтва. Особливості розвитку архітектури. Декоративно-прикладне мистецтво. Розширення проблематики. Національна інструментальна музика (гуслі, торбан, цимбали, скрипка, ліра). Церковний хоровий спів як засіб захисту стародавнього мистецтва від впливу іноземної культури. Усна народна творчість.

Україна після смерті Б.Хмельницького. Боротьба за збереження її незалежності (І.Виговський, Ю.Хмельницький). Поділ України на Правобережну і Лівобережну (1667 р.). Посилення ролі Лівобережжя. Автономія України у складі Росії (Д.Многогрішний, І.Самойлович). Гетьман І.Мазепа як державний і культурний діяч. Гетьман Пилип Орлик (1672-1742 рр.) і «Конституція прав і свобод Запорізького війська» як визначна пам'ятка правової культури.

Культурні процеси в Європі Нового часу та їх відгомін на українських землях.

Меценатська діяльність українських гетьманів.

Культурне життя та суспільно-економічні відносини на Слобожанщині. Стан церкви. Згорання діяльності братств у Галичині. Наслідки цього процесу.

Скасування незалежності Київської митрополії.

Освіта на Лівобережжі та Правобережжі. Світська школа. Поширення шкільництва на сході і занепад його на заході українських теренів. Києво-Могилянська академія – центр освіти у Східній Європі. Представники (Ф.Сафанович і його «Хроніка» 1672 р. як перша синтетична праця з історії України). Філії академії.

Україна як посередник між двома культурами – європейською і російською.

Друкарська справа в Україні. Києво-Печерська Лавра як провідний осередок друку та І.Гізель. Друкарні і духовна освіта. Монастирські, приватні та світські бібліотеки.

Українська наука доби бароко: історичні твори («Синопис» І.Гізеля), мемуарна проза, «Густинський літопис». Ораторська проза та історико-побутові вірші. Розробка теоретико-мистецьких проблем (курси поетики, риторики). Їх значення у становленні вітчизняної освіти.

Львівський університет (1661 р.) та його вплив на духовний клімат західноукраїнського суспільства.

«Козацьке бароко» в архітектурі: оборонні й культові споруди. Світське будівництво на Заході і Сході (Будинок полкової канцелярії у Чернігові). Дерев'яне будівництво. Вітчизняні архітектурні школи. Представники. Проблеми взаємодії національних видів мистецтв.

Єзуїтські колегіуми Західної України і світська загальна та музична освіта.

Ікона і світська картина. (Нові нетрадиційні сюжети й форми їх втілення). Київська і львівська школа граверів (О. Тарасевич, І.Щирський, О.Козачинський, Л.Тарасевич).

Історичні підстави виникнення портретного живопису. Художні здобутки Жовківського осередку. Ктиторський портрет: специфіка культурного зразка. Характеристика жанру. Поглиблення психологізму у ктиторському портреті.

Народне малярство. Розмаїття тематики. Монументальний живопис (Й.Кондзалевиц, І.Руткович). Декоративно-прикладне мистецтво. Художня обробка металу. Гарматне лиття. Дзвони. Провідні центри його розвитку. Основні напрями ювелірного мистецтва. Удосконалення технологічного процесу.

Особливості побуту. Становище жінки в українському тогочасному суспільстві.

Історичні обставини розвитку національної культури зазначеного вище періоду. Джерелознавчі пам'ятки про розгортання культурного процесу в Україні іноземного походження.

Священний Синод (1721 р.) і подальше функціонування української церкви та культури.

Політика русифікації та її вплив на стан вітчизняної культури.

Українське шкільництво і діяльність Києво-Могилянської академії. «Мандрівні дяки» як нова освітня інституція. Українські культурні діячі в чужих державах (Є.Славенецький, С.Полоцький, С.Яворський). Їх освітня й організаторська праця.

Розвиток філософії доби Просвітництва і Романтизму (Г.Сковорода), літератури (І.Котляревський), музики (М.Березовський, Д.Бортнянський, А.Ведель).

Перші державні школи (1746 р., Єлисаветград) в Україні. Світські центри музичної культури: Глухівська (1738 р.) школа і класи вокальної й інструментальної музики при Харківському Казенному училищі (1773 р.) як спроба формування мережі мистецьких закладів. Музична академія (1786 р.) Г.Потьомкіна як вищий навчальний та філармонічний осередок. Його значення в поширенні спеціальної мистецької освіти.

Початок музичної обробки народних пісень.

Видання першого музично-теоретичного підручника («Грамматика мусикийская» М.Ділецького й нотного ірмолою, 1700 р.). Музична школа Києво-Могилянської академії.

Музичні цехи на українських територіях як потреба у розширенні духовних запитів населення. Західноєвропейська музика в світському репертуарі. Перші нотні збірки українських пісень у Петербурзі. Церковна музика. Музика в шкільному театрі та вертепі. Оперна й інструментальна творчість українських композиторів.

Криза деяких форм культурного життя (паломницька проза, житійна література, шкільна драма) і поширення світського мистецтва.

Інтермедії і ляльковий театр (вертепна драма) – основні форми прояву театрального мистецтва. Його вплив на сценічну культуру слов'янських народів.

«Балаган» та зародження придворного театру.

Компілятивна проза як фаза розвитку вітчизняної історіографії. «Краткое описание Малороссии», «Описание о Малой России» Г. Показа (1751 р.), «Собрание историческое», (1770 р.) С.Лукомського як спроба розробки питання про безперервність національного історико-культурного процесу.

Мемуари та щоденники (П.Апостол, 1725-1827 рр.; Я.Маркович, 1735-1840 рр.; М. Ханенко) як епістолярний жанр. Їх значення у вивченні вітчизняної історії.

Літописи Г.Груб'янки, С.Величка, Самовидця як новий етап у вітчизняному літописанні.

В.Рубан як видавець («Коротка географія Гетьманщини», 1777 р., Петербург; «Краткая летопись Малой России с 1506 по 1776 г.» та ін.).

Г.Калиновський і початок української етнографії (1777 р.).

Культурний герой у народній свідомості. Народне малярство як характерна риса народної культури. Його роль у формуванні місцевої художньої ситуації.

Романтизація козаччини. Кобзарська творчість.

«Мазепинський стиль» в архітектурі. Національна архітектурна школа (І.Зарудний, ?- 1727 р.; І.Григорович - Барський, 1713-1785 рр.; С.Ковнір, 1696-1786 рр.). Її творчі надбання.

Містобудування як провідний напрям архітектури доби класицизму, його здобутки на українських землях. Зміни в архітектурній мові, пов'язані з утвердженням і зміцненням імперій в Європі.

Садово-паркове мистецтво на українських теренах під впливом італійського та французького мистецтва: витоки, розвиток, еволюція. «Софіївка» (Умань), «Олександрія» (Біла Церква), Качанівський, Сокиринський, Хомутецький та ін. парки. Паркове мистецтво Волині і Д.Маклер як продовження традицій Західної Європи.

Напрями розвитку портретного живопису (королівські зображення, портрети українських діячів, міщанські, козацькі, ктиторські портрети). Нові засоби художнього зображення в ктиторських портретах. Становлення портретного стилю в живописі західноукраїнських земель.

Заходи російського уряду щодо національної культури («Типографическая контора», 1721 р.). Інші форми гальмування культурного поступу українців.

Друкарська справа Києво-Печерського монастиря і Почаївської Лаври. Характеристика пам'яток. Календарі, довідники, періодична преса.

Стан освіти на західних землях (Греко-Католицька генеральна семінарія, 1776 р. і Руський інститут у Львові). Зміст навчання і значення в житті населення краю.

Пізнє бароко та рококо на українських теренах. Українське бароко у західноєвропейському контексті. Культура українського бароко як «пластичний міст» між ренесансом і класицизмом. Російський класицизм і містобудування на південно-східних територіях.

Міжнародні культурні зв'язки. Вплив української культури на культуру Росії (музика, право, звичаї) й інших держав.

ТЕМА 6. УКРАЇНА У СКЛАДІ РОСІЇ. РОЗГОРТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Суспільно-політична ситуація на українських землях після розподілу Польщі. Адміністративний перерозподіл території.

Загальна характеристика господарства України на межі XVIII-XIX століть. Капіталізація Півдня і Правобережжя. Виникнення фабричного господарства у першій половині XIX століття. Початковий етап промислового перевороту. Його наслідки.

Історіографічні пам'ятки доби (Актові та ділові документи російських і австрійських органів державного управління стосовно українських земель). Політичні твори та публіцистика першої половини XIX століття як характерна риса доби. Археографічна комісія у С.Петербурзі (1834 р.) і її «Акты, собранные в библиотеках и архивах российской империи» як початок публікації історичних джерел. Київська комісія для розгляду давніх актів (1843-1921 рр.) і її 35-ти томний «Архив Юго-Западной России» як центр збереження історичної пам'яті. Активізація джерелознавчої діяльності (Одеське товариство історії і старожитностей). «Полное собрание русских летописей» (1837 р.) як увага до пам'яток старовини та намагання формування історичної свідомості.

Денаціоналізація української знаті і негативний вплив цього процесу на подальший розвиток художньої культури.

Національна традиція і процеси подальшої диференціації художньої практики початку ХІХ століття. Стил ь ампір. Значення. Вплив на формування національної свідомості та вияв у мистецтві містобудування й архітектури.

Патріотична тема у духовній спадщині.

Головні художні течії у мистецтві ХІХ століття та їх місце у вітчизняній культурі. Романтизм (сентименталізм), класицизм і їх втілення у світському мистецтві.

Портрет як провідний жанр. Його вияв у творчості Д.Левицького, В.Боровиковського, І.Сошенка, А.Мокрицького, Т.Шевченка.

Петербург як провідний центр культурно-мистецького життя імперії. Петербурзьке Товариство заохочення художників (1820 р.) та його роль у розвитку українського образотворчого мистецтва: матеріальна підтримка творчості митців (Т.Шевченка, І.Сошенко, А.Мокрицький, М.Трутовський та ін.) і сприяння у викупі з кріпацтва та розвитку художнього таланту (О.Поляков, Т.Шевченко, В.Роев та ін.). Педагогічна та видавнича діяльність Товариства («Анатомія для живописців і скульпторів», «Курс малювання», «Мистецтво бачення художніх творів»), матеріальна підтримка художніх шкіл О.Венеціанова, О.Ступіна, Арзамаської художньої школи. Роль колекцій Ермітажу у справі підготовки українських майстрів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Літературно-мистецькі салони Європи (Польща, Німеччина) та Росії (мистецькі осередки князя Шувалова, Г.Державіна) і їх вплив на стан духовного життя провінції. Особливості організації перших вітчизняних осередків салонного типу у Д.Яворницького, Д.Апостола, Є.Гребінки.

Причини міграції художнього потенціалу України до Росії та його результати.

В.Ярославський, А.Меленський (1766-1833 рр.) і національне архітектурне мистецтво.

Нові привілеї для дворянства, закріплені у царських указах (1762, 1785 рр.) і розгортання широкої розбудови маєтків. Зростання статусу вітчизняних садово-паркових ансамблів: «Олександрія» (1797-1829 рр.) та «Софіївка» (1796-1801 рр.). Тростянецький дендропарк як продовження мистецької традиції Західної Європи. Садово-паркова архітектура Західної України та Криму (Алупка, Гурзуф, Лівадія, Форос). Ботанічні сади вітчизняних навчальних закладів Кременця (1806 р.), Харківського (1814 р.), Одеського (1820 р.), Київського (1839 р.), Львівського (1852 р.), Чернівецького (1876 р.) університетів у справі дослідження природи.

Меценатська діяльність української знаті (садиби родин Галаганів, Тарновських, Милорадовичів тощо) як центри вітчизняної культури та результат відцентрових культурних впливів.

Класична епоха української культури. Народництво і науковий доробок М.Цертелева. Фольклорні студії як спроба вивчення духовних витоків українців.

Українська громадськість у боротьбі за власну систему вищої освіти. Ідеї представників французького та німецького просвітництва в Україні.

В.Каразін і питання національного відродження. Підвищення інтересу до народного життя як загальна тенденція духовного розвитку Європи (В.Караджич, Ф.Челяновський, Г.Калиновський) і втрата академізму як провідного методу навчання та напряду офіційного мистецтва в Україні. М.Максимович і збірки історичних дум та ліричних пісень.

М.Туманський і «Землеописание о Малой России» як перша географія українських земель.

Захоплення національною історією: Д.М.Бантиш-Каменський і «История Малой России» (1822 р.), «История Малороссии» М.Маркевича та О.Мартоса, інші історіографічні праці у справі дослідження української старовини, їх вплив на формування національної свідомості.

«Грамматика малороссийского наречия» О.Павловського і початок студій з українського мовознавства (1818 р.).

Заснування Харківського університету: причини, кадровий склад, вплив на культурне середовище. Педагоги-іноземці в системі навчально-методичного забезпечення навчального процесу. Зрушення в духовній сфері під впливом університету: заснування Художнього музею; перші меценати (художні колекції В.Каразіна, Алферова та І.Бецького) у подальшій активізації художнього життя; періодична преса, поглиблення і розширення тематики народознавчих праць, історична наука тощо.

Причини заснування Київського університету св. Володимира. Його навчальна, наукова та ідеологічна база. Роль культурної спадщини Кременецького ліцею у цьому процесі.

Теоретико-педагогічна спадщина вчених Харківського й Київського університетів. Їх роль у духовному житті населення (М.Максимович, І.Срезневський, А.Метлинський, П.Лодій, В.Довгович). Вчені-іноземці в структурі вітчизняної освіти.

Світська освіта. Музично-просвітницька діяльність Харківського й Київського університетів. Перші національні музикознавчі праці. Активізація нотодруку.

Хорове мистецтво. Піонери національної композиторської школи (П.Ніщинський, П.Сокальський, М.Аркас).

«Симфонічне товариство» (1848 р.) та його вплив на духовний клімат Києва. Педагогічні школи як підґрунтя становлення і розвитку музичної освіти. Київська духовна академія і питання розробки філософської проблематики. Інші вищі навчальні заклади України і наукові товариства. Жіноча освіта в Україні: зміст, стан, тенденції. Збагачення жанрової структури графічного мистецтва. Творчість вітчизняних митців-вихованців Петербурзької академії мистецтв (М.Мурашко, М.Раєвська-Іванова, Т.Шевченко).

Питання культури у «Книзі буття українського народу». Значення ідей Кирило-Мефодіївського товариства у політико-культурному вихованні населення. Початок розробки філософії української ідеї.

«Історія Русів» – «вічна книга незалежності українського народу» (О.Оглоблин): значення та її ідейний вплив на національну свідомість інтелігенції Європи.

Діяльність Київських Громад на ниві освіти: видання творів Т.Шевченка, підручників. Підготовка до видання 4-х томного Словника української мови (Б.Грінченко) тощо.

Постійні театри в Україні (Харків, 1789 р., Київ, Одеса, 1803 р.). Визначні театральні діячі. Їх внесок до вітчизняної художньої скарбниці (М.Щепкін, К.Соленик). Музика в театральній драматургії. Українські вистави на професійних сценах Москви та Петербургу.

Українська ікона доби романтизму і класицизму. Вітчизняне скульптурне мистецтво (І.Мартос). Тенденції знеособлення національної традиції в монументальній скульптурі.

Пам'ятки художньої культури Волині.

Загальна характеристика побутово-звичаєвої культури краю.

Скасування чинності кріпосного права, судова реформа, розвиток промисловості у південних регіонах, завершення промислового перевороту. Революційні події в Європі та їх відгомін в Україні.

Джерелознавчий аспект розвитку культурного процесу зазначеного періоду. Описові твори кінця ХУІІІ - початку ХХ століття як історичні документи. Документи політичних партій і організацій, статистичні джерела доби як база вивчення історико-культурного процесу. «Руський архив» (1863-1917 рр.), «Русская старина» (1870-1918 рр.), «Исторический Вестник» (1870-1918 рр.) та ін. як джерела публікацій питань вітчизняної історії та культури.

Т.Шевченко як художник і громадський діяч. Його роль у формуванні патріотичних почуттів нації та внесок у розробку філософії української ідеї.

Теоретична спадщина П.Куліша (1819-1897 рр.), М.Костомарова (1817-1885 рр.). Філософія, естетико-психологічні погляди М. Драгоманова (1841-1995 рр.), О.Потебні (1815-1891 рр.). Науковий доробок О.Лазаревського, П.Чубинського, В.Антоновича, О.Єфименко, П.Житецького, Д.Яворницького.

Просвітницька функція культурно-освітніх організацій – громад, журналів «Основа» (1861 р.), «Киевская Старина» (1882-1906 рр.), «Ластівка», «Молодик».

Університети й галузеві інститути і розвиток вітчизняної науки. Її диференціація, зближення з виробництвом. Виникнення наукових шкіл. Наукова та громадська діяльність І.Пирогова. Духовні наслідки цього процесу.

Поглиблення інтересу до історії. Наукові товариства як спроба компенсації системи вищої освіти (Історичне Товариство Нестора Літописця, Товариство дослідників Волині, Товариство дослідників Кубані тощо). Друк архівних джерел. Українські архівні матеріали на сторінках російських часописів («Русский архив» (1863-1921 рр.), «Русская старина» (1870-1918 рр.), «Исторический Вестник» (1880-1918 рр., «Новая и старая Россия»).

Подальша діяльність Київської Тимчасової комісії для розгляду давніх актів, «Архив Юго-Западной России» як спроба концентрації пам'яток старовини та база для майбутніх досліджень; «Акты Южной Руси» (Петербург, 1863-1892 рр.). Видавнича діяльність О.Бодяньського (Москва). Інші представники вітчизняної історико-культурної праці.

Утворення Південно-Західної філії Російського Імператорського Географічного товариства (1873 р.) і подальша розробка проблем національної історії й етнографії. Дослідження в царині мови і літератури (О.Потебня, М.Петров).

Українська філософська думка другої пол. ХІХ ст. Напрями. Представники. Їх творчі доробки.

Поширення організованих фольклорних й напівфольклорних форм творчості. Подальший розвиток народного театру. Удосконалення технічного і художнього рівнів традиційного мистецтва вишивання, народного ткацтва, килимарства тощо.

Скасування (1831 р.) чинності Магдебурзького права на Лівобережжі. Наступ реакційних, шовіністичних сил на національну культуру (циркуляр П.Валуєва 1863 р., Ємський указ 1876 р.) і поява плеяди нових діячів культури (А.Кримський, В.Самійленко).

Становлення демократичних тенденцій в українській культурі. Народність та національна своєрідність реалістичного мистецтва XIX століття. Петербурзька і Краківська Академії мистецтв у долі українських художників.

Париж як центр зібрання української художньої еліти (Д.Бурлюк, гурт «Гілея» у справі формування засад нового мистецтва).

Інтелігенція у системі функціонування народної творчості (селянські хори, оркестри як база художньо-освітньої роботи з населенням).

«Київська стара громада»: представники, напрями діяльності, творчі доробки. Громадівський рух в Україні. Представники. Результати діяльності в системі освіти, професійного мистецтва.

Російське Імператорське музичне товариство (РІМТ) у духовній культурі України (1859 р.) і брати Рубінштейни. Громадськість Росії і проблеми створення народних шкіл, бібліотек, народних театрів (К.Ушинський). Московський і Петербурзький Комітети грамотності та їх вплив на інтелігенцію України. Шкільна реформа в Росії (60-ті роки). Жіноча освіта (Вищі жіночі курси). «Безплатна музична школа», Московські і Петербурзькі музичні класи і перші консерваторії Росії.

М.Лисенко у справі розбудови художньої культури. Його організаційна й меценатська діяльність. М.Лисенко і формування мережі приватних середніх спеціальних закладів. Форми роботи та система підпорядкування (училище М.Тутковського, музично-драматична школа С.Блуменфельда та ін.). Українська тематика у творчості російських композиторів.

«Срібний вік» російської культури як особливе соціокультурне середовище в імперії. Представники.

Меценатство в російській культурі як культурний феномен доби: діяльність родин Щукіних, Морозових, Рябушинських; С.Мамонтова та ін.

С.Дягілев і художня культура імперії («Русские сезоны в Париже»). «Світ мистецтв» і його вплив на художню культуру західної Європи. Українські митці в російському культурному просторі.

Російсько-українські культурні контакти і виникнення українських мистецьких осередків («Товариство південноросійських художників», 1890 р., Одеса; Київське Товариство художніх виставок, 1893 р.; Харківський гурток художників, 1900 р.). Культурно-освітня діяльність названих українських мистецьких центрів.

Діяльність земств у справі підвищення культури населення. Техніко-мистецька освіта (Опішненська струнна майстерня, Художньо-промислова школа ім. М.Гоголя, Полтавська різьбярська майстерня та ін.) у контексті підвищення мистецького рівня та розширення випуску художньо-промислової продукції.

Формування пейзажного і портретного жанру у творчості українських майстрів (С.Васильківський, В.Орловський).

Музейна справа. Художні музеї (Харків, 1886 р.; Київ та Одеса, 1899 р.) й пересувні художні виставки В.Розвадовського як засіб підвищення духовності населення. Художні школи та училища як складова мережі мистецької освіти України (Художня школа М.Мурашка в Києві, 1875 р., Одеська та Харківська художні школи). Вихованці зазначених закладів і їх внесок у світову культуру (М.Врубель, М.Пимоненко, О.Мурашко, К.Костанді, І. Їжакевич та ін.).

Садиби української знаті як осередки мистецької праці художників (М.Ге, А.Куїнджі, М.Врубель, Т.Шевченко та ін.). Палацова архітектура. Готельно-санаторні, навчальні споруди у нових мистецьких стилях. Провідні центри підготовки вітчизняних будівничих (Художньо-промислова школа у Львові, Київський політехнічний інститут тощо).

Приватні видавництва («Вік», «Час», «Ранок», «Дзвін» тощо) наприкінці XIX століття. Їх роль у подоланні неграмотності населення.

Початок галицького відродження: форми прояву, представники.

Становище українського селянства, еміграція за кордон. Економічна й політична експансія Польщі, Румунії, Угорщини на українських землях. Культурно-просвітницький рух у Галичині. Перемишль як осередок відродження української культури. Дяко-вчительський інститут (1815 р.) і перші кроки народного шкільництва.

Перемиський хор і музична школа (1829 р.) як спроба розгортання масової музичної освіти в школах краю («Збірник пісень для співаючих русинів», 1865 р., «Збірник народних пісень», 1864 р.,

«Коломийки та жарти», 1863 р. С.Щасного та ін.). Композитори Перемишльської школи у музичній культурі Галичини (М.Вербицький, І.Лаврівський, В.Матюк).

Греко-католицька церква й І.Снігурський у справі об'єднання мистецьких сил краю.

Й.Лозинський – дослідник українознавчої проблематики та мовознавства («Руське весілля», 1835 р., «Об образованні языка руського», «Граматики живої української мови», 1848 р.). Мовно-правописна традиція.

«Руська трійця» (І.Вагилевич, М.Шашкевич, Я.Головацький) і видання «Русалки Дністрової» (1837 р.). Мета, основні напрями діяльності гуртка.

Мовно-правописна боротьба у Галичині (І. Могилянський і видання «Граматики української мови», 1834 р.; Й.Левицький і «Граматики малоруської мови» тощо). Поява недільних шкіл, інших навчальних закладів під впливом освітніх реформ Західної Європи.

«Просвіта» (1868 р.). Її роль в історії культури краю. Товариство «Руська бесіда» (1862 р.). Його досягнення в царині культури. Видавнича діяльність і боротьба за впровадження української мови у навчальних закладах. Приватні та церковні школи співи. Зародження галицького театру (Ю.Лаврівський, О.Бачинський, І.Озаркевич). Репертуар.

Діяльність і творчість Ю. Федьковича у справі згуртування інтелігенції. Інші подвижники національно-культурної справи (О.Попович і «Бібліотека для молоді, селян і городян», журнал «Читальня» тощо).

Педагогічна праця українських митців, спрямована на виховання дітей (А.Вахнянин, М.Вербицький, І.Воробкевич, О.Нижанківський, Д.Січинський). О.Нижанківський і видання «Бібліотеки музичної». А.Вахнянин як керівник музично-хорового товариства «Торбан» (1870 р.) і Львівського «Бояна». Зб. «Молодощі» М.Лисенка (1875 р.) у спробі запровадження фольклорних основ до навчального процесу. Дитяча оперна творчість українських композиторів.

«Руське товариство педагогічне» (1881 р.) і подальше виховання молоді рідною мовою.

Заснування українського університету в Чернівцях (1875 р.) як фактор розширення можливостей молоді у здобуванні вищої освіти. І.Франко та його роль у розвитку філософського, політичного і громадського життя краю.

Класицизм і романтизм – головні ідейно-стильові напрями української художньої культури другої половини ХІХ століття. Розвиток основних форм духовної культури (літератури, драматургії, музики, етнографії тощо) в період наростання революційних рухів.

Мистецтво живопису на західноукраїнських землях (К.Устиянович, Г.Копистинський, Ю.Пігуляк, Й.Курилас, А.Манастирський). Перші художні об'єднання краю («Товариство для розвою руської штуки», 1898 р.) у справі об'єднання творчих сил Галичини і С.Людкевич.

Українська ікона в Галичині, Буковині і Закарпатті.

Молодіжні товариства культурологічного спрямування («Академічний гурток», 1870 р., «Дружний лихвар», 1871 р., «Академічне братство», 1881 р., «Товариство ім. М.Качкановського», 1874 р. та ін.) у справі підвищення художньої культури молоді.

Виникнення «Соколів», «Січей» (1894 р.), різних кооперативних організацій. Структура і форми впливу на населення. К.Трильовський у справі піднесення національної свідомості. «Просвіта» і економічна діяльність інтелігенції. В.Нагірний і «Народна торгівля» (1883 р.). Інші форми економічної освіти в краї.

Заснування Літературно-наукового товариства ім. Т.Шевченка (1873 р.) у Львові та його видавнича діяльність. «Літературно-науковий вісник» як осередок згуртування національних інтелектуальних сил.

Пісенно-діалогічні п'єси, водевілі, оперети і подальші кроки українського театру.

Перші професійні оперні вистави («Різдвяна ніч») у Станіславі й Львові (1891 р.). Розширення оперної справи в Україні наприкінці століття («Катерина» М.Аркаса, «Галька» С.Монюшка, «Фауст» Ш.Гуно та ін.). Львівська опера (1842 р.) і її кращі виконавці (М.Павликівна, С.Крушельницька).

Народні ігри та розваги і дозвіллева культура населення. Поглиблення відмінностей у побуті населення різних соціальних груп, міста і села. Ярмарок як культурне явище. Козак у фольклорному вимірі.

Фактори, що впливали на стримування процесу становлення і консолідації українського народу. Завершення процесу формування української нації.

Початок культурного відродження на Буковині. Посилення контактів із інтелігенцією Наддніпрянщини. Духовна єдність територій.

Культурна творчість українців за межами етнічних теренів («Академічна громада» в Кракові, товариство «Січ» у Відні, 1866 р. та ін.).

ТЕМА 7. ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНОГО ПОСТУПУ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Україна в період 1905-1907 років: суспільно-політичні й національно-культурні наслідки.

Україно-європейські культурні взаємини. Пожвавлення культурного життя під впливом розпаду російського абсолютизму: відродження книгодрукування українською мовою, розширення діяльності «Просвіт», повернення автономії університетам. Перше повне видання «Кобзаря». Перший пресовий орган ліберального спрямування («Киевские отклики», 1898 р.). Нова генерація українського письменства і посилення значення психологічної проблематики.

Боротьба реалістичних напрямів у художній творчості митців України кінця ХІХ – поч. ХХ ст. з декадентськими пошуками в літературі й образотворчому мистецтві (А.Куїнджі, О.Мурашко, І.Труш). Відгомін мистецької боротьби в Росії («Світ мистецтв», «Червона троянда», «Блакитна троянда», «Бубновий Валет», «Осінній салон» тощо) в Україні («Кільце», Київ; «Блакитна лілея», Харків; 1908-1912 рр.; «Товариство незалежних художників», Одеса, 1912-1918 рр.). Творчі контакти вітчизняних митців з представниками інших культур.

Відмінності в організації мистецького життя Східної та Західної України. Орієнтація на мистецькі традиції Кракова, Мюнхена, Парижа. Спроба перенесення їх на український ґрунт.

«Український клуб» і Музичне товариство ім. М.Лисенка у Львові у справі поширення музичної освіти. «Літературно-Науковий Вісник» – всеукраїнський центр згуртування творчих сил. Досягнення української історіографії. М.Грушевський і Наукове товариство ім. Т.Шевченка у Києві: його видавнича та пропагандистська діяльність.

Стан освітянської справи на Заході і Сході. Відмінності в її організації. Україномовні періодичні видання («Хлібороб», «Громадська думка», «Світло», «Сяйво») та видавництва («Українська Видавнича Спілка», «Руська історична бібліотека», «Горбан», «Ліра» тощо) в обстоюванні національної ідеї. Археологічні з'їзди початку ХХ ст. як демонстрація здобутків та утвердження української науки. Принципи організації та суспільно-культурний ефект.

Суспільно-політична ситуація на західних землях і питання подальшого розвитку духовної культури. Поширення руху «Січовиків» і «Соколів». «Пласт» як форма боротьби за національну само визначеність. Жіночі організації краю (Н.Кобринська і «Клуб русинок»). Галицькі «Бояни» у справі плекання мистецької традиції. Інтелігенція Галичини і спроба протистояння москвофільству: форми, наслідки. Культурологічна діяльність митрополита А.Шептицького.

Фольклористична діяльність Ф.Колесси і заснування Української комісії для збирання пісень у Галичині і Буковині (1907 р.).

Нова плеяда митців. Перші спроби мистецьких об'єднань («Товариство прихильників руської літератури, науки і штуки», 1905 р.) і поширення виставкової діяльності. «Артистичний вісник» у справі згуртування мистецької еліти. Перше музичне видавництво Галичини («Бібліотека музикальна»). Заснування музею українського мистецтва у Львові.

Революція в Україні. Утворення Центральної ради і подальша боротьба за автономію. Проголошення УНР самостійною державою. М.Грушевський як політичний лідер. В.Винниченко: письменник, драматург, політик. Творчий доробок митця у національній духовній скарбниці.

Законодавчі документи українських національних державних утворень 1917-1923 рр.

Суспільно-економічний і культурний розвиток України напередодні 1917 р.

Культурологічна діяльність членів Центральної Ради: Всеукраїнська шкільна рада у питанні реформування освіти й науки. Діяльність Наркомосу. Центральна рада і проблеми розвитку духовного життя національних меншин. Вирішення соціальних питань. Представники керівної ланки республіки і проблеми духовної культури.

Педагогічні доробки К.Стеценка («Початковий курс навчання дітей нотного співу», 1918 р., «Українська пісня в народній школі», 1917 р., «Пролісок» та ін.), М.Леонтовича («Нотна грамота», «Сольфеджіо», 1920 р.; «Практичний курс навчання співу у середніх школах України», 1919 р.), Я.Степового (Зб. «П'ять шкільних хорів», 1921р.; «Популярний курс елементарної теорії музики» тощо) як спроба закладання підвалин нової моделі музичної освіти. Оперна творчість українських митців, спрямована на підростаюче покоління (К.Стеценко «Івасик-Телесик», «Лисичка» та ін., В. Сокальський «Ріпка» тощо).

Відкриття перших українських університетів й інших навчальних закладів у Києві, Житомирі та їх роль у становленні вітчизняної освіти.

Всеукраїнський з'їзд «Просвіти» (грудень, 1917 р.) у житті Товариства. Видавнича справа. Розширення тематики друку. Рівень і напрями організації культурно-освітньої діяльності. І.Стешенко і Генеральний Секретаріат освіти. Його доробок у національному мистецтві.

Академія мистецтв (1917 р.) – перші здобутки. Діяльність Комітету з питань охорони пам'яток старовини. Основні напрями його роботи. Природоохоронна діяльність комісії Центральної ради.

Підготовка до утворення Академії наук. Формування наукових шкіл. Представники. Їх творчі доробки.

Національно-культурна спрямованість діяльності нового уряду П.П.Скоропадського. Пожвавлення мистецького життя. Театр опери та балету. Інші театральні трупи. Національна галерея мистецтв. Національна бібліотека.

Стан церковних справ. Боротьба за автокефалію Української Православної церкви і церковний Собор (12.XI.1918 р.).

Піднесення рівня професійної художньої творчості. Художня школа М.Бойчука. Її роль у суспільстві. Його послідовники.

Розв'язання освітянських проблем Кабінетом Гетьмана. Розгортання наукової праці і заснування Української Академії Наук (1918 р., В.Вернадський, А.Кримський, Д.Багалій, С.Смаль-Стоцький та ін.). Українські вчені – популяризатори вітчизняної культури.

Влада Директорії. Роль та наслідки її культурної діяльності.

Українська преса («Вісті Київського губернського виконавчого комітету», «Вісті УЦР»), партійні періодичні видання («Нова Рада») та фахові («Україна», «Книгар», «Каменярь» тощо).

Основні принципи культурної політики більшовиків. Форми і напрями її реалізації в республіці. Політична боротьба за оновлення української літератури.

Заснування мережі навчальних закладів для пролетарських верств населення (Робітничо-селянський університет, Гуманітарний інститут тощо) та ліквідація юридичних, історико-філологічних факультетів у вищій школі, а також інститутів Соціології і права, Археологічного, Географічного та інших як втілення більшовицької доктрини пролетарської освіти у житті.

Нова концепція пролетарської вищої школи. Форми і методи її запровадження в республіці. Трансформація модерністичних ідей у різних галузях художнього життя. Розповсюдження конструктивістських течій в архітектурі. Криза деяких форм традиційної народної культури. Експериментальні пошуки у площині художньої форми.

Розвиток атеїстичної пропаганди як засіб витіснення віри. Форми реалізації та її духовні наслідки. Духовне життя на територіях, розташованих поза межами впливу Радянської влади. «Пласт», «Соколи», «Січ» як форма подальшої боротьби за національну самовизначеність.

Суспільно-політична ситуація в Австро-Угорській імперії та її розпад і входження Закарпаття до Чехословацької республіки. Утворення ЗУНР. Січові стрільці: шкільна справа та інші напрями їхньої культурної роботи. Творчі здобутки українського січового стрілецтва (Ю.Буцманюк, Р.Купчинський, Л.Лепкий, Н.Назарук). Їх видавнича діяльність. «Пресова квартира» в житті західного краю.

Розширення діяльності «Просвіт» у питанні організації аматорського руху і підвищення художньої культури місцевого населення. Спроба подальшої ідейної його організації.

Причини і наслідки поразки ЗУНР.

Українська політична еміграція: причини та ідейні впливи. Представники. Її осередки за кордоном. Емігрантська культурна праця («Канадійський фермер», «Українська видавнича спілка» тощо). Перша періодика. Зародження аматорського мистецького руху. Музичне видавництво «Україна» (1917-1918 рр.) Я.Оренштайна в Берліні у справі поширення української культури у Західній Європі. Ризька угода 1921 р. і початок нового етапу боротьби за національну культуру й самовизначеність.

ТЕМА 8. УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА 20-30-Х РОКІВ

Складний і суперечливий характер культурного розвитку республіки у зазначений період. М.Скрипник, О.Шумський, інші національно-спрямовані представники інтелігенції і культурний процес в Україні.

Утворення Союзу РСР (1922 р.) і проблеми вітчизняного державотворення.

Центральне статистичне управління УРСР та його 200 випусків статистичного збірника «Статистика України» (1921-1932 рр.) та «Народне господарство УСРР» (1923 р.) як важливий центр та джерело інформації про суспільно-культурні процеси в республіці.

Соціально-культурне тло існування філософської думки українського народу у 20-х роках. Радіотелеграфне агентство України (РАТАУ, 1919 р.) та Телеграфне агентство Радянського Союзу (ТАРС, 1922 р.) як основні осередки друку офіційної інформації в республіці. Початок розробки питань філософії марксизму (Український інститут марксизму-ленінізму, Харків, 1923 р.). Інші інституції та їх представники. Відсутність серійності видань з історико-культурної проблематики та комплексності досліджень – характерна риса радянської історіографії стосовно вітчизняної науки. XII з'їзд РКП(б) (1923 р.) і політика «коренізації». Її основні напрями і суть.

Ліквідація неписьменності. Методи її здійснення. Особливості організації шкільної справи. Приватні освітні інституції. Реорганізація системи освіти (ІНО, робітфаки, педтехнікуми різного спрямування). Національні меншини в республіці (Польський інститут народної освіти, інститути польської та єврейської культури тощо).

Літературні угруповання («Гарт», «Молодняк», «Нова генерація» та ін.) як спроба формування підвалин національного мистецтва. Перше державне видавництво.

М.Хвильовий і творчі принципи української художньої культури. Харків і Київ у духовному житті інтелігенції.

Початок еміграції митців і науковців із західних земель на територію Радянської України.

Пролеткультівські організації республіки (АПМУ, АРКУ та ін.). Їх вплив на художній процес у країні. Ставлення населення.

Становлення наукової преси. Діяльність вітчизняних учених – популяризаторів науки і культури. ВУАН в системі радянської політичної доктрини. ВУАМЛІН у системі наукового життя та освіти. Видавнича справа в республіці. М.Грушевський і провідні напрями діяльності ВУАН. Інститут Т.Шевченка в Харкові (1926 р.) і українське літературознавство.

Подальші спроби повернення пам'яток історії культури в Україну. Концентрація приватних колекцій в республіці (художні зібрання П.Потоцького, Б. і В. Ханенків, В. Щавинського та ін.). Головне архівне управління (1922 р.) і збереження національної спадщини.

Професійні мистецькі колективи і розвиток аматорської творчості населення. Її жанрове розмаїття. Форми прояву. Експериментальні пошуки в царині художньої форми (капела – студія ім. М.Леонтовича, хор-студія ім. К.Стеценка, інструментальні квартети). Асоціація сучасного мистецтва (АСМ) і західноєвропейська музична спадщина.

Нові течії в національному мистецтві: Л.Курбас і «Березіль», Г.Юра і Театр ім. І.Франка. Театр ім. Лесі Українки. Блискуча плеяда українських музикантів і Товариство ім. М.Леонтовича (1922 р.) у боротьбі за збереження національного стилю. Товариство ім. К.Костанді (Одеса), Асоціація революційного мистецтва (АРМ) у подальшому розвитку образотворчого мистецтва. Український авангард: представники та основні напрями їхньої творчості. Мистецтво оформлення книги. Українські ділові папери.

Перші національні балетні вистави («Ференджі» Б.Яновського, «Карманьйола» В.Фемеліди). Здобутки в жанрі оперети.

Міжнародні конкурси ім. А.Рубінштейна в Росії (1895-1914 рр.), ім. Ф.Шопена та ім. Г.Венявського в Польщі (з 1925 р.) як фактор зміцнення міжнародних мистецьких зв'язків та стимулу для формування національних виконавських шкіл.

Подальша творчо-організаційна та педагогічна діяльність Української академії мистецтв (О.Новаківський, А.Петрицький). Мистецтво карикатури. Творчі здобутки українських кіномитців і О.Довженко. Розквіт і внутрішня криза національно-революційної, більшовицької спрямованості української культури.

Постанова «Про політику партії в галузі художньої культури» та її вплив на подальший розвиток мистецького життя.

ВУТОРМ і початок згорання національних підвалин у музичній культурі. Утворення Спілки радянських композиторів як намагання ліквідувати вітчизняні творчі об'єднання. Заснування перших методичних осередків в царині культурно-освітньої роботи і поступова політизація мистецтва. Репертуарна рада (1923 р.) як спроба встановлення контролю над художнім процесом і репертуаром. Зародження агітаційного напрямку в мистецтві. Представники. Осередки. Відгомін ідей Пролеткульту. «Організовані» міграційні процеси. Подальша ідеологізація художнього життя республіки. Трагедія митця.

Східні та західні землі у питанні подальшого обстоювання національних ознак. УАПЦ у культурному процесі (В.Липківський).

Львівський таємний університет (1921-1925 рр.) як спроба збереження традицій українського шкільництва. «Інтегративний націоналізм»: суть, значення, представники. Форми його прояву. Пожвавлення релігійного життя і початок політичних перешкод. Діяльність митрополита Й.Сліпого та Греко-Католицька Богословська Академія (1923 р.). Її видавнича діяльність. 1924 рік у польсько-українських відносинах.

Театральне мистецтво західного краю (О.Загаров, В.Блавацький) і подальше плекання традицій «Березоля». Художні колективи за кордоном як спроба збереження національних ознак. Товариство «Рідна школа» у Галичині. Жіночі осередки («Товариство українських жінок», «Союз українок» та ін.) у справі поширення музичної культури..

Розширення бібліотечної мережі на Закарпатті. Спеціальний закон про податок як спроба підтримки місцеві бібліотеки. Е.Бачинський .

Міжнародні конгреси з питань розвитку народного мистецтва (Львів, 1927 р., Прага, 1928 р., Антверпен, 1930 р.) і вихід української фольклористики на світову арену.

Українські мотиви у творчості О.Кульчицької, М.Бутовича, інших митців Західного регіону. Художня творчість галичан (ГДУМ, 1922 р., Я. Музика, І.Іванець, О.Курилас). Виставкова діяльність у Львові (О.Новаківський, М.Глуценко). Інші мистецькі осередки («Спокій», «Українське товариство прихильників мистецтва» та ін.).

«Просвіта» як важливий засіб у справі підвищення культурного рівня населення.

Товариство ім. М.Лисенка у житті краю. Подвижницька праця С.Людкевича, В.Барвінського у справі подальшого заснування філій інституту ім. М.Лисенка.

Оперна творчість у Галичині: розширення репертуару, поява нової творчо обдарованої молоді (М.Сокіл, Є.Гушалевиц, М.Голинський).

Українські наукові й освітні установи в еміграції (УВУ, УГА, УТГІ, УВПІ та ін.). Їх просвітницька та видавнича праця. Шкільництво в українських колоніях Бразилії, США, Канади: система організації. Проблеми збереження національних традицій. Перші часописи української наукової еміграції («Книга», 1921р., Відень, «Слов'янська книга», Прага, 1925 р.). Бібліотека ім. С.Петлюри (Париж) як центр зібрання матеріалів про національно-визвольний рух 1917-1921 рр. Провідні видавничі центри української діаспори у Європі 20-х років (Прага, Відень, Берлін). Напрями їх діяльності. Роль у системі поширення інформації про національні здобутки.

О.Кошиць і розвиток хорової справи в емігрантів. Г.Китастий і вокально-інструментальна творчість українців в Америці.

Складний та суперечливий характер культурного розвитку республіки. Культурний процес крізь призму документів. Художній процес у Радянській Україні 30-х років у світлі сталінської концепції культури «пролетарської за змістом та національної за формою». Ідеологічна суть сталінізму. Її наслідки в Україні.

Остаточне запровадження в практику залишкового принципу фінансування культурної сфери. Суцільне підпорядкування художньої діяльності партійно-державному контролю. Планування культурного будівництва в узгодженні із п'ятирічними планами розвитку СРСР (з 1928 р.). Всесоюзний комітет радіомовлення (1931 р.), Всесоюзна комісія у справах вищої школи, Комітет у справах мистецтва тощо (1936 р.) як свідчення подальшої централізації осередків культури.

Особливості організації системи шкільної справи і поступова втрата національних ознак (1932 р.). Товариства культурологічного спрямування у боротьбі за підвищення освітнього рівня населення. Підготовка педагогічних кадрів. Спеціальна освіта: стан, напрями її розгортання.

Заснування науково-дослідницьких центрів у Харкові та Одесі. Українська академія наук і розвиток наукових досліджень в умовах тоталітаризму.

Теоретичні пошуки в мистецтві. Гурток діячів українського мистецтва, «Асоціація незалежних українських митців». Творчі здобутки у національному музичному мистецтві (Л.Ревуцький, Б.Лятошинський, К.Данькевич). Формування перших професійних колективів республіки. Зміцнення матеріальної бази культури. Відкриття нових вищих музичних закладів і боротьба проти псевдо національного мистецтва.

Осередки української культури в Росії, інших республіках Радянського Союзу.

Українська радянська архітектура на службі режиму. Запровадження наукових ступенів, вчених і почесних звань. Інші форми стимулювання праці інтелігенції. Медальерна справа в республіці. Спілки радянських митців і поступова втрата національної самобутності.

Видавнича діяльність в УРСР. Напрями та тенденції її подальшого розвитку.

Роль церкви у збереженні народних звичаїв, обрядів і традицій.

І.Огієнко і підготовка нового видання Біблії літературною українською мовою. Ліквідація УАПЦ (1930 р.). Руйнування історико-архітектурних культових пам'яток.

«Ліквідація куркульства як класу»: методи її здійснення та духовні наслідки цього процесу.

Мистецтво як засіб вирішення агітаційно-пропагандистських завдань держави. Закриття Музично-драматичного інституту ім. М.Лисенка (Київ, 1934 р.) як фактор згорання національних освітніх ознак. Поступова втрата національної мистецької традиції.

Українські кіностудії і перші звукові фільми (1931 рік).

Культурно-освітні заклади – «активні провідники політики партії». Художня самодіяльність як соціально-культурне явище. Форма її організації та творчі здобутки і прорахунки. Система методичного керівництва народною ініціативою. Матеріальна база культури.

Українське народне мистецтво в республіці. Інші види аматорства. Центральні експериментальні майстерні у Києві у справі художнього оздоблення житла.

Міжнародні зустрічі, конгреси (Антифашистський Конгрес у Львові, Конгрес на захист культури в Парижі, Всесвітній антивоєнний конгрес в Амстердамі та ін.) як політико-культурологічні акції. Їх роль у долі культури народів СРСР та збереженні миру на планеті.

Міжнародна театральна конференція (Москва) з ініціативи Комінтерну (1930 р.) і заснування Міжнародної театральної організації робітників (МТОР) та формування Федерації робітничих театрів Франції (1933 р.) як спроба об'єднання прогресивних сил художньої інтелігенції у боротьбі проти фашизму. Інтелігенція Європи у цьому процесі.

Кіномистецтво і політика в Європі та СРСР. Політичний плакат і художнє оформлення свят як провідний напрям розвитку образотворчого мистецтва. Монументальний живопис. Причини виникнення. Провідники.

Концентрація художнього життя на західних землях (АНУМ, СУМ). Преса у боротьбі за незалежність («Нова культура», «Вісник», «Напередодні» та ін.). Діяльність видавничого концерну «Українська преса» (Львів) І.Тиктора. Його друки. Тематика.

Відновлення роботи Львівської філармонії (1932 р.). Її концертна діяльність. Полікультурний Львів як центр мистецького життя напередодні Другої світової війни. Гастрольні концерти. Львівське радіо у пропаганді вітчизняної музичної класики.

Нові напрями в діяльності «Просвіти» (підготовка диригентів сільських хорів; музичне виховання тощо). Галицька інтелігенція як організатор культурно-мистецьких заходів.

СУПРОМ (1934 р., Львів) у справі об'єднання професійних музикантів та їх соціального захисту. Його натхненники. Творчі контакти науковців Заходу і Сходу. Складність відносин. Митці Львова і світова музична культура.

Сталінізм і демографічні проблеми в республіці.

«Історія ВКП(б). Короткий курс» як методологія духовного життя в країні. Втручання держави у творчий процес. Репресії проти провідних діячів культури (С.Єфремов, В. Підмогильний, Є.Плужник, О.Грушевський, М.Яворський та ін.). «Соловки як центр української культури 30-х років». Держава і відмова від політики збереження пам'яток національної історії та культури. Її духовні наслідки.

Складний та суперечливий характер розв'язання українського питання 1939 року. Політичні і соціально-психологічні аспекти встановлення нового ладу на західних землях. Радянська влада і проблеми культури. Позитивні та негативні наслідки встановлення нового ладу. Посилення симпатій населення до національного руху антирадянської спрямованості та роль церкви в ньому.

Початок депортації українського населення. Українська східна діаспора. Її культурна діяльність. Громадська діяльність і творчість митців, близьких до ОУН: Є.Маланюка, О.Теліги, Б.Кравціва, Н.Хасевича.

Освіта, духовне життя в українських колоніях Бразилії, Канади, США, Франції, інших країн світу. Його структура. Спроба налагодження контакту з творчою інтелігенцією материка.

ТЕМА 9. КУЛЬТУРНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ 40 – ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ

Початок Другої Світової війни. Зміна кордонів і стан культури. Расова доктрина Вермахту та її вплив на відносини з місцевим населенням. Українська культура і нацизм. Київ як центр художнього

життя. «Спілка українських художників», виробничо-художні майстерні Художнього інституту (1941-1944 рр.) та їх роль у налагодженні виставкової діяльності та об'єднанні вітчизняних митців.

Націоналізм як важливий засіб в організації боротьби проти фашизму. Культурна діяльність української інтелігенції в окупації.

Культурна політика Росії в Україні у роки Другої Світової війни та перші повоєнні роки.

Тема війни у графічній і пісенній творчості. Плакат і політична сатира як провідні жанри функціонування образотворчого мистецтва. Малі форми художньої творчості. Здобутки документального кіно. Антифашистська фольклорна творчість.

Українські митці воєнної доби – засновники національних культур інших народів. Зростання суспільної свідомості українського населення під впливом воєнних подій.

Західні землі під час окупації («Українські освітні товариства», 1942 р. як єдиний центр національно-культурної справи). «Музичний» Львів у роки війни. Інститут народної творчості як новий культурно-мистецький заклад (1941 р.) у стимулюванні народної ініціативи. Мистецька школа Львова (1943 р.). Духовні наслідки військового протистояння двох політичних систем.

Ставлення радянської влади до національного руху на тимчасово окупованих територіях та його вплив на подальший розвиток духовного життя.

Лекційні бюро (1943 р.) і розширення мережі політичної освіти населення.

Західні землі після повернення (1944 р.) Радянської влади. Нова мережа наукових установ і навчальних закладів. Масова кіно - і радіофікація. Кадрова політика держави на західноукраїнських землях. Вища партійна школа (1948 р.) у Києві і Академія суспільних наук при ЦК ВКП (б) (1946 р., Москва) як осередки формування провідників політики партії у боротьбі з національними проявами в усіх ділянках культури.

Всесоюзне Товариство «Знання» у справі забезпечення культурно-освітньої програми держави. Суперечливий характер його діяльності.

Українська православна церква під час воєнних подій та її поступове знищення. Львівський Церковний собор (1946 р.).

Відновлення репресій серед інтелігенції як намагання зберегти контроль над національно-культурним розвитком суспільства. Посилення командно-адміністративних методів керівництва галуззю «культура» як втрата можливостей управління творчим процесом із боку держави.

Подальше розгортання боротьби з «націоналізмом».

Відбудова матеріальної бази культури у другій половині 40-50 - ті роки. Індустріалізація і розширення освітніх можливостей населення (культурно-освітні школи, Інститут підвищення кваліфікації культпрацівників, нові навчальні заклади, постійно-діючі педагогічні виставки в республіці тощо).

Харківський Бібліотечний інститут як спроба заснування першого інституту культури в Україні. Подальше розширення мережі цих закладів. Форми організації навчального процесу. Реорганізація управління системою освіти.

Запровадження практики проведення республіканських семінарів як спроба посилення контролю за змістом художніх творів. Акцентування уваги на художньому аматорському русі. Художня самодіяльність як засіб розв'язання завдань художньої освіти населення. Система заохочувальних заходів, спрямованих на її поширення. Державна підтримка аматорського руху. Науково-методична мережа у справі активізації творчої праці аматорів.

Подальша боротьба з «пережитками минулого» та її вплив на моральний клімат українського суспільства. Деформація у мовній сфері. Її наслідки.

Особливості відображення воєнних подій в українському живопису. Графіка повоєнних років. Театральне-декоративне мистецтво. Постанови ЦК «Про журнали «Звезда» і «Ленинград» (1946 р.) та їх відгомін в українському мистецькому середовищі.

Поширення індустріалізації будівництва, стандартизації архітектури. Типове проектування. «Соціалістичний реалізм» у мистецтві. Представники. Їх творчі доробки.

Спланована міграція. Її вплив на етнічні проблеми республіки.

«Відлига» й початок демократизації в системі керівництва культурним процесом. Національно-культурне пробудження народу. Початок реабілітації репресованих. «Шістдесятництво» як культурний феномен. Нові імена серед української художньої інтелігенції і пошук шляхів вивчення вітчизняної історії. Розквіт творчості І.Драча, В.Симоненка, В.Стуса, Л.Костенко, М.Вінграновського, Є.Сверстюка. Їх вплив на молоде покоління.

Здобутки української науки. Мовознавство. Літературна критика (І.Дзюба, І.Світличний). Суперечливий характер розвитку. Український живопис та графіка початку 60-х років.

Традиції й новаторство в українському кінематографі (С.Параджанов, Ю.Ілленко). Відродження поетичного стилю у творчості І. Миколайчука. Кіномистецтво і політика.

Розширення творчих контактів радянської інтелігенції з митцями і науковцями світу (Московський міжнародний кінофестиваль, міжнародний конкурс ім. П.Чайковського. Інші форми культурного співробітництва).

Поступове зростання критики митців у пресі. Акти вандалізму у ставленні до української культури. Посилення нестабільності у внутрішній та зовнішній політиці.

Культурна праця української діаспори. Перші спроби співпраці. Театральні здобутки представників української еміграції.

Ансамбль українських акторів у Німеччині (В.Блавацький, О.Бенцаль-Карп'як, Я.Барнич) і заснування об'єднання митців української сцени як координатора усієї театральної творчості в еміграції (1946 р.).

«Слов'янські студії» (1950 р.) в університетах Америки, Канади. Відновлення діяльності НТШ у Німеччині, Франції, Австралії, Канаді, а також УВАН (1950 р.) у низці країн світу. Український науковий інститут (1968 р., США) та інші наукові й мистецькі заклади українців (Українська академія мистецтв, Український бібліографічно-довідковий центр тощо) у справі згуртування творчих сил вітчизняної інтелігенції. «Українське видавництво» (Краків-Львів) - 1941 р.: друк серій «Український педагогічний репертуар» та «Українські народні пісні», українські довідники та словники в друкарнях Західної Європи. Фахова періодика діаспори («Нотатки з мистецтва» як часопис «Об'єднання митців-українців Америки»). Інша спеціальна періодика. Інститут дослідів Волині (Вінніпег). Його науково-дослідна праця. Український музичний інститут (Нью-Йорк, 1952 р.) і проблеми поширення вітчизняної музичної культури у світі.

Завершення доби реформ. Застійні тенденції в суспільстві. Їх прояв у духовному житті республіки.

Джерельна база періоду. Поява фундаментальних видань: «Воз'єднання України з Росією. Документи і матеріали» (1953-1955 рр.), «Документи Богдана Хмельницького» (1961 р.), «Документи об освободительной войне украинского народа 1648-1654 гг.», Літопис Самовидця тощо як свідчення подальшого зацікавлення духовною спадщиною народу.

Україно-російські відносини. П.Ю.Шелест і соціально-культурний розвиток республіки. Мовні проблеми. Освітня сфера та видавнича сфера. Духовне життя національних меншин республіки.

Зародження народних театрів і театрів народної творчості як свідчення піднесення художньої культури населення. Посилення інтересу до фольклору та художньо-прикладних видів народного мистецтва. «Фольклорний напрям» в образотворчому мистецтві. Розширення авторських та скорочення виконавських форм аматорської творчості. Авторська пісня (В.Висоцький, Б.Окуджава, В.Галич та їх послідовники в Україні).

Перехід до керівництва художньою самодіяльністю за жанровим принципом. Форми стимулювання аматорства. Зміцнення зв'язків професійного та самодіяльного мистецтва. Спільні проекти. Організація підготовки керівників художньої самодіяльності. Училища культури як ланка у системі формування фахівців дозвільницької сфери. Відкриття художніх спеціалізацій в інститутах культури. Заснування аспірантури в галузі культурно-освітньої роботи (Москва, Ленінград, Київ). Розвиток та розширення тематики наукових досліджень у сфері художньої самодіяльності. Науково-дослідний інститут культури (Москва) як центр культурологічних розробок. Вдосконалення системи методичного керівництва народною ініціативою: здобутки і проблеми. Законодавчі й політичні документи держави, спрямовані на сферу «культура». Завершення формування мережі навчальних художніх закладів.

Подальша ідеологізація духовного життя. Всесоюзні фестивалі художньої творчості як спроба посилення централізації в народній ініціативі. Створення репертуарно-редакційної колегії при Міністерстві культури СРСР та республіканських міністерствах.. Стан і тенденції розвитку народної творчості. Український музичний авангард (В.Сільвестров, Л.Грабовський та ін.) як послідовники мистецьких принципів Б.Лятошинського.

Хорова творчість Л.Дичко, І.Шамо, В.Зубицького. Експерименти у рок-опері, інструментальній музиці. Міжнародні мистецькі фестивалі як спроба пошуку нових шляхів розвитку вітчизняної художньої культури. Неофіційна музична культура 70-80-х років.

Національно-демократичний рух у Києві і Львові 60-70-х років. Його представники і виразники. Форми прояву. Зв'язок із дисидентським рухом в СРСР.

Культурна опозиція ідеологічному диктатові. Основні напрями її протидії. Нове створення штучних перешкод у розвитку духовної культури політико-ідеологічними структурами (заборона друку низки періодичних видань історико-мистецтвознавчого спрямування). Перекладацька діяльність у республіці.

Викривлення української історії в офіційній історіографії та духовні наслідки цього процесу. Київський та львівський клуби творчої молоді в духовному житті республіки.

Подальша політика русифікації і розширення самвидавної літератури («Записки Чорновола», «Репортаж із заповідника ім. Берії», «Хроніка опору» та ін.). «Український вісник» як провідний часопис дисидентів. Політичні репресії в республіці (І.Дзюба, І.Світличний, Л. Лук'яненко, В.Стус та ін.).

Зародження дисидентського руху в Україні: зміст, напрями, представники.

Мистецтво мас і занепад традиційної народної культури, освіти та професійної підготовки.

Загальна криза соціалістичного реалізму й дискредитація офіційної ідеології. Її відображення в літературі, інших видах культури.

Альтернативні ідеологічні течії: західні і східні. Їх вплив на духовне життя республіки.

Національні мотиви у творчості вітчизняних митців.

Посилення ролі церкви в суспільстві. Її ставлення до держави та подальші міжконфесійні відносини. Львів як полікультурний центр.

Українське зарубіжжя (Г.Новаківська, Ю.Соловей, С.Гординський, Г.Грабовський). Наукова праця українців за кордоном (Товариство українських бібліотекарів. Краєзнавча праця НТШ. Асоціація українських артистів (США) і «Нотатки з мистецтва» тощо).

Театральна творчість вихідців з України (О.Бенцаль-Карп'як, В.Шамаровський): «Театр у П'ятницю», гурток акторів-аматорів ім. В.Стефаника (США).

Українські книгозбірні, музеї та архіви Америки і Канади. Український науковий інститут Гарвардського університету як центр американської україністики. Товариство «Рідна школа» в США. Культурно-мистецькі центри української еміграції (МУР, ОУП тощо). Є.Федоренко, М.Бойко, інші особистості діаспори у справі збереження і творення національної культури. Їхні зв'язки з молодією державою. Початок надходження в Україну фахової вітчизняної літератури, забороненої за ідеологічних підстав.

Чорнобиль і проблема збереження генофонду нації.

ТЕМА 10. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА НОВІТНЬОЇ ДОБИ ДЕРЖАВИ. УКРАЇНА В СИСТЕМІ СВІТОВИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Національно-державні зрушення на теренах СРСР та їх вплив на культурні процеси в українському суспільстві. Поняття національно-культурного відродження на сучасному етапі. Державотворчі акти незалежної України. Нормативна база, друк джерел, спільні україно-російсько-білорусько-польські проекти у виданні інформаційної бази.

Деідеологізація і деполітизація культурного розвитку. Деякі уроки її здійснення та духовні наслідки. Демократизація системи освіти. «Україна ХХІ століття: стратегія освіти» як спроба реорганізації духовного життя (національна програма). Реформування освіти і науки. Вузи культури і мистецтва в системі художньої освіти. Ступенева освіта. Ліцензування та акредитація вищих навчальних закладів: здобутки і прорахунки. Приватні освітні інституції. Національні освітні та мистецькі заклади й установи.

Сучасна молодь: запити, ідеали, орієнтації. Ставлення до духовної спадщини.

Мовна ситуація. Національне питання. Проблеми співвідношення української і російської культур у різних регіонах держави. Проблеми збереження вітчизняної культури в Програмах діяльності товариства «Просвіта», Народного Руху, інших угруповань і політичних партій України. Рух за охорону пам'яток культури (відродження архітектурної спадщини, опіка військових поховань 1917-1920 рр.). Повернення імен репресованих діячів національної культури.

Церковне життя. Відродження Української католицької церкви (1989 р.) та УАПЦ (1990 р.). Проблеми подальших міжконфесійних відносин у суспільстві.

Стан музичного мистецтва. Пошук нових форм. Авторська аматорська творчість. Українські міжнародні й регіональні фестивалі як форма стимулювання культурного розвитку.

Перші законодавчі акти в царині культури. Перші міжнародні культурологічні конгреси та їх значення у розвитку молодшої держави.

Відкриття Інституту українознавства при Київському національному університеті ім. Т.Шевченка. Його культурологічна діяльність.

Теоретичні пошуки нової моделі української культури в умовах останнього десятиліття ХХ століття. Видавнича справа в державі.

Структура управління галуззю «культура». Особливості функціонування народної творчості. Клубна, паркова, бібліотечна, музейна мережа. Стан побутування. Культурно-дозвіллієві комплекси, видовищні заклади тощо як соціально-культурні інститути. Регіональний рівень. Досвід Рівненщини. Рада керівників Обласних центрів народної творчості в питаннях збереження клубної мережі.

Система методичних закладів культури. Її роль в організації дозвіллієвської діяльності населення. Еволюція організаційних структур. Обласний центр народної творчості (ОЦНТ) в системі методичного керівництва народною ініціативою. Регіональні фестивалі аматорського мистецтва як ефективний засіб збереження кращих надбань народної культури.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва (Київ) та її філії в регіонах у справі підвищення кваліфікації працівників галузі. Національна Академія мистецтв, Національні музичні академії Києва, Донецька, Одеси, Львова і стан музичної культури в суспільстві. Вища професійна освіта в сфері театру і кіно. КНУКіМ як одна з форм трансформації інституту культури в сучасних умовах. Доля інститутів культури в системі сучасної культурно-освітньої практики. Нові форми організації навчального процесу у вищій школі гуманітарного спрямування. Видавнича справа українських ВНЗ. Вітчизняна наука в країні. Аспірантура та докторантура в сфері культури. Відмінності в системі організації науково-педагогічних кадрів. Нові класифікатори спеціальностей. Український центр культурних досліджень. Активізація дисертаційного пошуку. Культурний ефект.

Реорганізація системи освітньої діяльності в країні. Початкова мистецька освіта (Палаці дітей та молоді в країні). Нові типи навчальних мистецьких закладів (Академія дитячої творчості у м. Миколаїв та ін.). Нова українська школа і проблеми її становлення.

Активізація музейної мережі в регіонах. Нові інформаційні можливості у процесі передачі інформації. Фестивальний народознавчий рух країни як форма збереження національно-культурних ознак та репрезентації вітчизняної культури на європейському та світовому рівнях..

Середня спеціальна культурологічна освіта в регіоні напередодні трансформації. Закон України (2016 р. про дуальну освіту) та Закон України (2019 р.) про передвищу освіту. Можливі зміни в середній спеціальній мережі. Неefективність законодавчої бази країни.

Концептуальні напрями діяльності органів виконавчої влади щодо розвитку та реформування сфери. Новий закон України (2010 р.) про культуру і його роль у збереженні галузі. Відродження центрів традиційного кустарного виробництва в Україні: Решетилівка, Опішня та їх роль у збереженні традиційних культурних практик. Мистецькі фестивалі, спрямовані на збереження традиційної культури в регіонах.

Подальші законодавчі кроки у сфері культурної політики. Стереотипи та забобони в практиці державного культуротворення. Український культурний фонд у контексті зрушень у суспільстві: видавничі проекти. Культура і засоби масової інформації: вітчизняна преса, видавнича справа, мистецьке життя. Якість змісту культурно-мистецької продукції. Масова культура і українське суспільство. Культура і ринок. Політична боротьба та її відображення в художньому процесі. Митець і сучасність. Товариства національних меншин в Україні: зміст, форми роботи й тенденції розвитку.

Зміни у суспільно-політичній сфері: «Помаранчева революція» і проблеми формування нових засад у культурній політиці. Занепад культурної сфери. Нова парадигма культурної політики під час суспільно-політичних змін, пов'язаних виборами нового Президента (2019 р.) із дочасними виборами до Верховної Ради України .

Українська освіта в контексті входження у світове співтовариство. «Болонська декларація» і нові підходи в організації освіти у вищій школі. Ступенева освіта. Вища і середня спеціальна освіта. Форми співпраці. Кадровий корпус вищої школи. Освітні альтернативи України. Наука як культурна проблема.

Культурний процес в Україні під впливом військової експансії Росії та його вплив на зміну ціннісних орієнтацій населення і прискорення формування національної свідомості. Українська культура як чинник протидії культурній експансії.. Нові ініціативи профільного міністерства у зв'язку з переходом на нову систему планування у вищій школі країни, надання більших організаційно-

методичних можливостей ВНЗ, враховуючи декларовану автономію вищої школи; система ЗНО і її культурний ефект. Нова номенклатура спеціальностей в українських ВНЗ і її відповідність сучасній культурній практиці.

Проблеми культурної взаємодії, культурного обміну в умовах глобалізації. Питання повернення національної писемної та мистецької спадщини в Україну.

Активізація вивчення культурного розвитку країни на регіональному рівні. Найбільш помітні регіональні культурні ініціативи («Культурно-дозвілєві комплекси краю», «Програма забезпечення населення українською книгою», «Програма підтримки творчих Спілок Рівненщини», «Розвиток культурно-дозвілєвої діяльності на Рівненщині на період до 2023 р.», соціально-культурні ініціативи бібліотек Рівненщини: на прикладі діяльності обласних бібліотек м. Рівне. Фестивальна практика кінця другого двадцятиліття тощо).

Громадські організації та художня культура діаспори: стан і тенденції розгортання. Посилення контактів із молоддю державою. Спільні проекти у сфері духовної культури. Міжнародний хореографічний конгрес (Львів, 2019 р.) як спроба пошуку моделі художньої діяльності. Демографічні проблеми в українській діаспорі.

Українська культура в контексті світового культурного процесу у третьому тисячолітті.

1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
1	2	л	п	лаб	інд	с. р.	8	л	п	лаб	інд	с. р.	13
Модуль 1													
Змістовий модуль 1.													
Тема 1. Предмет і завдання дисципліни «Історія української культури»	9	2		1			6	9	1				8
Тема 2. Культура Київської Русі в історії українського народу	9	2		1			6	9		1			8
Тема 3. Формування української культури в період XIII – першої половини XVI століття	9	2		1			6	9	1				8
Тема 4. Культурно-національний рух і Україні як протидія Польсько-Литовській	9	2		1			6	9	1				8
Тема 5. Культурний розвиток українських земель XVII-XVIII століть	9	2		1			6	9		1			8
Тема 6 Україна у складі Росії. Розгортання національної культури	9	2		1			6	9	1				8
Тема 7 Особливості культурного поступу України початку XX століття	9	2		1			6	9		1			8
Тема 8 Українська культура 20-30 років.	9	2		1			6	9	1				8
Тема 9 Культурний процес в Україні 40 - початку 90-х років	9	2		1			6	9	1				8
Тема 10 Українська культура новітньої доби держави. Україна в системі світових цивілізацій.	9	2		1			6	9		1			8
Разом за змістовим модулем 1	90	20	10				60	90	6	4			80
<i>Усього годин</i>	90	20	10				60	90	6	4			80

6. Теми семінарських занять

Не передбачено

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і завдання дисципліни «Історія української культури»	1
2	Тема 2. Культура Київської Русі в історії українського народу	1
3	Тема 3. Формування української культури в період XIII – першої половини XVI століття	1
4	Тема 4. Культурно-національний рух і Україні як протидія Польсько-Литовській	1
5	Тема 5. Культурний розвиток українських земель XVII-XVIII століть	1
6	Тема 6 Україна у складі Росії. Розгортання національної культури	1
7	Тема 7 Особливості культурного поступу України початку XX століття	1
8	Тема 8 Українська культура 20-30 років.	1
9	Тема 9 Культурний процес в Україні 40 - початку 90-х років	1
10	Тема 10 Українська культура новітньої доби держави. Україна в системі світових цивілізацій.	1
Всього		10

8. Теми лабораторних занять

Не передбачено

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Місце дисципліни «Українська культура» серед дисциплін професійно-практичного циклу освітньо-професійної програми «Культурологія»	6
2.	Джерельна база та історіографія дисципліни	6
3.	Понятійно-категорійний апарат дисципліни	6
4.	Особливості роботи з періодикою	6
5.	Особливості роботи з архівними матеріалами (поточні архіви установ, приватні архіви тощо)	6
6.	Специфіка роботи з бібліографічними покажчиками	6
7.	Специфіка конспектування тексту	6
8.	Підготовка конференції з дисципліни	6
9.	Робота над тестовими завданнями	6
10.	Розробка тематики бакалаврських досліджень	6
Разом		60

10. Індивідуальні завдання.

Не передбачено

11. Методи навчання.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань).

12. Методи оцінювання.

- М01- іспит
- М02 – усне або письмове опитування
- М04 – тестування;
- М05 – командні проєкти;
- М06 – реферати, есе;
- М07 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- М08 – презентації та виступи на наукових заходах;
- М09 – захист практичних робіт;
- М010 – залік.

13. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів можуть бути:

- аналітичні звіти, статті, реферати, тези,
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Види та методи навчання і оцінювання

Код компетентності (згідно ОПП)	Назва компетентності	Код програмного результату навчання	Назва програмного результату навчання	Методи навчання	Методи оцінювання результатів навчання
ЗК02,04,07,08		ПРН01,03,14,15		<p>МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);</p> <p>МН2 – практичний метод (практичні заняття);</p> <p>МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);</p> <p>МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);</p> <p>МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами</p>	<p>М01 – екзамен</p> <p>М02 – усне або письмове опитування;</p> <p>М04 – тестування;</p> <p>М06 – реферати, есе;</p> <p>М07 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;</p> <p>М08 – презентації та виступи на наукових заходах;</p> <p>М09 – захист практичних робіт;</p> <p>М010 – залік</p>

				навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); МНБ – самостійна робота.	
--	--	--	--	---	--

14. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Критерії оцінювання результатів навчання:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на			

Приклад критеріїв по видах діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності*	Оціночні бали*	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять	6	6
T2	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять	6	6
T3	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять	6	6
T4	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять	6	6
T5	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять	6	6
T6	Виконання завдань під час практичних занять Участь в обговоренні під час практичних занять	6	6
T7	Виконання завдань під час практичних занять Участь в обговоренні під час практичних занять	6	6
T8	Виконання завдань під час практичних занять Участь в обговоренні під час практичних занять	6	6
T9	Виконання завдань під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	6	6
T10	Виконання завдань під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	6	6
Підсумковий тест / Екзамен		40	40
Разом		100	

16. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни Українська культура першого (бакалаврського) рівня вищої освіти складається з:

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Опорний конспект лекцій (електронний носій)
- Опорний конспект лекцій (паперовий варіант)
- Матеріали для практичних занять (паперовий та електронний варіант)
- Навчально-методичний посібник

17. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Історіографія дисципліни «Історія української культури». Українська культура в контексті світового культурного процесу.
2. Дослов'янське населення на території України та його культура: класифікаційні характеристики.
3. Запровадження християнства і його роль у подальшому розвитку української культури: причини, духовні наслідки.
4. Храми і монастирі як центри духовного життя слов'ян.
5. Шкільництво та писемна культура Давньої Русі в структурі життєдіяльності місцевого населення.
6. Літописання як феномен давньоруської культури: виникнення, тематичний зміст, відмінності від подібної літератури у Європі, роль у збереженні історичної пам'яті слов'ян.
7. Мистецтво Київської Русі в житті населення. Основні напрями та форми прояву.
8. Особливості культурного розвитку українських теренів періоду феодальної роздробленості (кінець XII – перша половина XIV століття).
9. Виникнення кириличного друкарства та його роль у подальшому розвитку української культури. Перші пам'ятки національного друку. Друк і форми міжкультурних контактів українців.
10. Національно-культурна експансія Польщі і її вплив на духовне середовище українських земель. Люблінська унія (1569 р.). Форми протидії культурній експансії.

11. Острозька академія в духовній культурі південно-східних слов'ян. Причини виникнення. Представники. Впливи.
12. Братства та їх роль у розвитку української культури. Основні напрями діяльності.
13. Полемічна література у питанні подальшого розгортання національно-культурного процесу. Характеристика центрів, представників та пам'яток.
14. Українці в закордонних університетах (XIV-XVI століття). Представники. Їх культурні здобутки.
15. Бароко в українській культурі і європейський контекст. Форми прояву у різних сферах культурної діяльності.
16. Культурний процес в Україні другої половини XVII століття: зміни в тематиці портретного мистецтва, виникнення нових форм культурної творчості.
17. Києво-Могилянська академія в культурному розвитку слов'янських народів. Форми організації навчання. Випускники.
18. Козацькі літописи, історико-мемуарна проза як засіб збереження культурно-історичної пам'яті українського народу. Загальна характеристика.
19. Музично-хорове та театральне мистецтво України XVIII століття (партесний концерт, вертеп, шкільна драма). Інші форми культурної діяльності під впливом ідей європейського Просвітництва.
20. Російсько-українські культурні взаємини. Історичний аспект та духовні наслідки.
21. Культурне середовище Слобожанщини і Харківський університет (1805 р.): причини заснування, якісний склад викладачів.
22. Київський (1834 р.) університет св. Володимира як центр культурного розвитку українських земель у першій половині XIX століття: передумови заснування, культурне середовище.
23. Західноукраїнські терени в культурному розвитку (перша половина XIX століття).
24. Культурно-просвітницька діяльність «Руської трійці» і проблеми еволюції національної свідомості українців.
25. Кирило-Мефодіївське товариство як перша політична організація у культурно-національному контексті. Причини виникнення, програмні документи, роль у суспільстві.
26. Громадівський рух і культурна творчість в Україні другої половини XIX століття. Загальна характеристика організаційно-культурної діяльності його представників, результатів та проблем.
27. М.В.Лисенко у питанні піднесення національно-культурної свідомості українського народу. Його організаційна і культурно-мистецька діяльність.
28. Мережа музичних й інших спеціальних (художніх) навчальних закладів другої половини XIX століття та її вплив на культурне середовище українського суспільства. Їх організатори.
29. Вітчизняна наука XIX століття: напрями, представники, їх творчий внесок до світової культурної спадщини.
30. Наукові товариства України у XIX столітті як спроба компенсації мережі ВНЗ. Їх загальна характеристика та роль у зміні культурної ситуації. Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка.
31. Культурно-національний розвиток західноукраїнських теренів на зламі століть (XIX-XX століть).
32. Загальна характеристика діяльності «Просвіти», «Соколів», «Січей» як форми патріотичного виховання молоді. Підстави виникнення.
33. Культурно-мистецьке життя українських земель у XIX столітті. Форми, напрями, представники. «Руська Бесіда» в житті Західної України.
34. Український театр XIX століття в системі духовної практики України і його корифеї. Репертуар.
35. Культурний процес на українських територіях початку XX століття. Особливості розгортання. Модернізм як культурна течія. Культурна діяльність найбільш відомих представників західноукраїнських теренів.
36. Культурологічна діяльність українського січового стрілецтва. Форми прояву та творчі здобутки найбільш відомих осіб.
37. Культурологічні аспекти діяльності Центральної Ради. Загальна характеристика.
38. Гетьманат та Директорія у питаннях подальшого культурного становлення Української Народної Республіки.
39. Культурне будівництво в Україні 20-х років XX століття. Особливості його організації на Заході і Сході республіки.
40. Зарубіжні наукові та мистецькі осередки української еміграції 20-х років XX століття. Проблеми функціонування. Творчі здобутки представників.

41. Складний і суперечливий характер розвитку культурного процесу 30-х років ХХ століття в республіці. 1939 рік у долі західноукраїнського населення. Організаційно-творча діяльність представників Західної України у питанні налагодження мережі художньої освіти.
42. Культурний процес в УРСР періоду Другої Світової війни: загальна характеристика видів діяльності.
43. Українська культура повоєнного часу (1945 – перша половина 50-х років). Найбільш характерні види діяльності в культурній практиці республіки.
44. Українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років та її роль у піднесенні національної свідомості населення : представники. Характеристика форм.
45. Специфіка розвитку культурного процесу в період Горбачовської доби.
46. Українська діаспора в процесі творення національної культури: основні напрями і форми культурної діяльності у другій половині ХХ століття.
47. Національно-державні зрушення в Україні і національна культура першої половини 90-х років ХХ століття.
48. Українська вища школа і питання входження у європейський культурний простір. Болонська система організації навчання: здобутки і проблеми у впровадженні. Культурний результат.
49. Культурний розвиток молоді держави кінця ХХ – початку ХХІ століття: проблеми становлення демократичних засад.
50. Активізації регіональної культурно-мистецької практики як характерна риса сучасної доби. Найбільш відомі її форми.
51. Культурна політика української держави в умовах російської військової експансії.
52. Найбільш відомі представники регіонального культурного простору в структурі культурної діяльності України. Загальна характеристика їх організаційно-методичної діяльності чи творчості.

18. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна

1. Агєєва В. За лаштунками імперії. Есеї про україно-російські культурні відносини. Київ : Віхола, 2022. 360 с.
2. Акимович Є.О. Українська культура в історичному вимірі (IX – XVII століття). Одеса: Маяк, 2009.
3. Балух В. О., Коцур В.П. Культура Античності. Чернівці : Нові книги, 2015. 623 с.
4. Безклубенко С.Д. Мистецтво організації громадської думки. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2016. 398 с.
5. Безклубенко С.Д. Тексти роздумів. Ужгород : Всеукр. держ. вид-во «Карпати», 2016. 320 с.
6. Берегова О. Діалог культур: образ Іншого в музичному універсумі. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 304 с.; іл.
7. Бондарчук Я.В. Історія Острозької академії: навч. посіб. Острог: НаУ «Острозька академія», 2015.
8. Бондарчук Я.В. Історія релігійного мистецтва як відображення духовної еволюції людства в космічних циклах прецесії. Львів, 2022. 968 с.
9. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка та капіталізм в XVI-XVIII ст. В 3-х т. Київ: Наукова думка, 2003-2005.
10. Букач В. М. Історія української культури. Посібник: метод. реком. до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти. Одеса: ПНПУ, 2021. 120 с.
11. Валєвський О.Л., Литвиненко О.М. Ситуація у сфері культури: виклики та події [Електронний ресурс] https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/kultura_vikliki.pdf
12. Васюта О.П. Музична культура Чернігівщини X – початку ХХІ століття: еволюційний вимір: монографія. Чернігів: Десна-Поліграф, 2017.
13. Виткалов В.Г. Українська культура: сторінки історії ХХ століття: монографія. Рівне: Волинські обереги, 2004. 640 с.
14. Виткалов В.Г., Пономарьова Т.О. Берестецька битва 1651 року мовою документів: за матеріалами наукової спадщини І.К.Свешнікова: хрестоматія. Рівне: РДГУ. Волинські обереги, 2005. 417 с.
15. Виткалов С.В. Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс (крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства): монографічно-довід. вид. Рівне: А.Брегін, 2022. 550 с.

16. Виткалов С.В. Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах: творчі портрети митців, художніх колективів та організаторів духовного життя: монографія. Рівне: М.Дятлик, 2014. 362 с.
17. Виткалов С.В. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: монографія. Рівне: ППДМ, 2012. 416 с.
18. Войтович В. М. Українська міфологія: Енциклопедія. Київ : Наукова думка, 2003.
19. Гаюк І. Культура вірменської діаспори в Україні: історичний дискурс: монографія. Львів: ТвОВ «Простір-М», 2019. 489 с.
20. Гершевська Б. З історії культури кіно у Львові. 1918-1939 рр. Львів, 2004.
21. Голубко В.Є., Середяк А.В., Генега Р.Я. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень : курс лекцій. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. Т. 2. 153 с. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/Посібник-Ч.2.pdf> (дата звернення: 11.12.2023).
22. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856-1886 рр.). Львів, 2005.
23. Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування: монографія. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2019. 256 с.
24. Гриценко Т.Б. Культурологія. *Посіб.* Вид-во «Центр навч літератури». 2021. 392 с.
25. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства: монографія. Київ: Ліра-К, 2020. 385 с.
26. Довгострокова стратегія розвитку культури в Україні до 2025 року https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/dovgostrokova_strategiya_rozv_.pdf .
27. Довгострокова стратегія розвитку культури в Україні до 2025 року https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/dovgostrokova_strategiya_rozv_.pdf .
28. Етнокультурні процеси в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст. : українознавче осмислення / Ю. Фігурний, Н. Безсмертна, С. Бойко та ін. Київ : НДПУ, 2020. 190 с.
29. Жукова Н.А. Елітарна література в іменах: монографія. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2016. 304 с.
30. Зайченко В. Вишивка козацької старшини. Київ, 2001.
31. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2002. 253 с.
32. Історія європейської ментальності. Львів : Літопис, 2005.
33. Історія української культури (від стародавніх часів до ХІХ століття): ілюстрована *хрестоматія* у 3 ч. для студ. усіх спеціальностей д. і. з. ф. н. Маріупольського держ. ун-ту / За ред. д-ра культурології, проф. Сабадаш Ю.С. Київ: Ліра-К, 2020. 320 с.
34. Історія української культури. Енциклопедія В 5 т., т. 3. Київ: Наукова думка, 2003.
35. Історія української культури. Енциклопедія. В 5 т., т. 4, кн. 1. Київ: Наукова думка, 2008.
36. Історія української культури. Енциклопедія. В 5 т., т. 4, кн. 2. Київ: Наукова думка, 2005.
37. Історія української культури: енциклопедія. В 5 т., т. 3. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2004.
38. Історія української культури: зб. документів і матеріалів. Київ : Вища школа, 2022.
39. Історія української музики: навч. посіб. В 6 тт., т. 3. Київ: Наукова думка, 2003-2005.
40. Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. Київ : Знання, 2019.
41. Калакура Я. Українська історіографія: навч. посіб. Київ : Генеза, 2004.
42. Камінська Н.М., Нікуленко С.І. Костюм в Україні від епохи Київської Русі до ХХІ століття. Харків: Золоті сторінки, 2004. 207 с.
43. Камінська Н.М., Нікуленко С.І. Костюм в Україні від епохи Київської Русі до ХХІ століття. Харків: Золоті сторінки, 2004. 207 с.
44. Карась Г.В. Музична культура української діаспори в світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Типовід, 2012. 1164 с.
45. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: хрестоматія. Київ, 1999.
46. Києво-Могилянська академія кінця ХVІІ – початку ХІХ століть: Повсякденна історія. Збірник документів. Київ: КМ Академія, 2005.
47. Кислюк К.В. Українська культура І чверті ХХІ ст: повороти модернізаційних перетворень. 2-ге вид., стер. Київ: Кондор, 2018. 196 с.
48. Кияновська Л.О. Сильова еволюція галицької музичної культури ХІХ - ХХ століть: навч. посіб. Тернопіль, 2000.
49. Кіндратюк Б. Нариси музичного мистецтва Галицько-Волинського князівства. Львів-Івано-Франківськ, 2001.

50. Колосок Б.В. Православні святині Луцька. Київ, 2003.
51. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Київ: Факт, 2000.
52. Корпанюк М. Слово. Хрест. Шабля (Українське монастирсько-церковне, світське крайове літописання XVI – XVIII ст., компіляції козацького літописання XVIII ст. як історико-літературне явище). Київ: Смолоскип, 2005.
53. Корпанюк М. Слово. Хрест. Шабля (Українське монастирсько-церковне, світське крайове літописання XVI – XVIII ст., компіляції козацького літописання XVIII ст. як історико-літературне явище). Київ: Смолоскип, 2005.
54. Кравченко А. Камерно-інструментальне мистецтво України кінця XX – початку XXI століття: семіологічний аналіз: монографія. Київ, 2020. 300 с.
55. Кралюк П. Півтори тисячі років разом. Спільна історія українців і тюркських народів. Харків: Фоліо, 2018. 282 с.
56. Кралюк П.М. «Тренос» Мелетія Смотрицького в дискурсі західної філософської думки: монографія. Київ: КНТ, 2015. 220 с.
57. Кралюк П.М. Богдан Хмельницький: легенда і людина. Київ: Довженко Букс, 2018. 282 с.
58. Кралюк П.М. Богдан Хмельницький: легенда і людина. Київ: Довженко Букс, 2018. 282 с.
59. Кралюк П.М. Козацтво в контексті українсько-польських стосунків: літературні інтерпретації ранньомодерного періоду: монографія. Київ: КНТ, 2015. 282 с.
60. Кралюк П.М. Козацтво в контексті українсько-польських стосунків: літературні інтерпретації ранньомодерного періоду: монографія. Київ: КНТ, 2015. 282 с.
61. Кралюк П.М. Мелетій Смотрицький і українське духовно-культурне відродження кінця XVI – початку XVII ст. Острого: Вид-во НУ «Острозька академія», 2007. 208 с.
62. Кралюк П.М. Петро Конашевич-Сагайдачний – творець української нації?: монографія. Харків: Фоліо, 2019. 208 с.
63. Кралюк П.М. Прийняття і сприйняття християнства в Русі-Україні: монографія. Київ: КНТ, 2015. 136 с.
64. Кралюк П.М. Тарас Шевченко: не зауважене. Київ: КНТ, 2015. 232 с.
65. Кралюк П.М. Ярослав Мудрий. Харків: Фоліо, 2018. 156 с.
66. Красильникова О.В. Історія українського театру XX століття. Київ: Либідь, 1999.
67. Крававич Д.П. Українське мистецтво / Крававич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О.: навч. посіб. В 3-х т., т. 3. Львів: Світ, 2005.
68. Крававич Д.П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Крававич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. В 3-х т., т. 2. Львів: Світ, 2004.
69. Крававич Д.П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Крававич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. В 3-х т., т. 2. Львів: Світ, 2004.
70. Крававич Д.П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Крававич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. У 3-х т., т. 3. Львів: Світ, 2005.
71. Крававич Д.П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Крававич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. В 3-х т., т. 3. Львів: Світ, 2005.
72. Культура пам'яті сучасного українського суспільства: трансформація, декомунізація, європеїзація: монографія / Гриценко О., Гончаренко Н., Кузнецова І. та ін. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 352 с.; 15 іл. ч/б.
73. Культурологія: навчальний посіб. Київ: Основи, 2013.
74. Лавриненко Ю. Розстріляне Відродження: хрестоматія. Київ, 2000.
75. Литвин В.М. Хроніка поступу. 2001-2011. Київ: Наукова думка, 2011.
76. Мельников О.В. Українська академія друкарства. Історико-бібліографічний довідник. 1930-2010. Львів: УАД, 2011.
77. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. Київ: Абрис, 1994.
78. Мистецтво України. Енциклопедія. В 5-ти т. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995-2005.
79. Мистецтво України. Енциклопедія. В 5-ти т., т. 4, кн. 2. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 2005.
80. Мистецтво України. Енциклопедія. В 5-ти т., т. 4. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 1995–2005.
81. Мистецтво України: енциклопедія. В 5-ти т., т. 1. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 1996-2005.

82. Морозов О. С. Дослідження історії України першої половини ХХ ст. в сучасній польській історіографії: напрямки, концепції, дискусії. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. П.Могили, 2020. 432 с.
83. Нариси історії європейської музичної освіти і виховання: від Античності до початку ХІХ ст. / С.І.Уланова. Київ: Знання, 2002.
84. Нариси історії європейської музичної освіти і виховання: Від Античності до початку ХІХ століття / С.І.Уланова. Київ: Знання України, 2002. 326 с.
85. Нічик В.М. Києво-Могилянська академія і німецька культура. Київ, 2002.
86. Овсійчук В.А. Майстри українського барокко. Жовківський художній осередок Друга
87. Оніщенко О.І. Культуротворчий потенціал епістолярію: європейський досвід другої половини ХІХ – першої пол. ХХ ст.: монографія. Київ: Вид-во Ліра К, 2017. 268 с.
88. Оніщенко О.І. Культуротворчий потенціал епістолярію: європейський досвід другої половини ХІХ – першої пол. ХХ ст.: монографія. Київ: Вид-во Ліра К, 2017. 268 с.
89. Орос О.М. Грушівський монастир і початки кириличного слов'янського книгодрукування: історико-краєзнавчий нарис. Житомир, 2008. 238 с.
90. Отрешко Н. Транскультурність у сучасному світі: методологічні повороти, теорії і практики: монографія. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2021. 256 с.
91. Павлова О. Ю., Мельничук Т. Ф., Грищенко І. В. Історія української культури: Навч. посіб. за ред. О. Ю. Павлової. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 368 с.
92. Північне Причорномор'я за античної доби. Київ: Стародавній світ, 2017, 292 с.
93. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи та правда про трьох братів слов'янських зі «спільної» колиски. Київ :Арістей, 2004.
94. Поезія українського парку. Хроніка 2000. Київ, 2001. С.175-195.
95. Попович М.В. Нариси з історії української культури. Київ: АртЕк, 2017.
96. Приходько Г.В. Історіографія культури України в роки незалежності. *Вісник ХДАК*. Вип. 14. Харків, 2004. С.19-28.
97. Приходько Г.В. Історіографія культури України в роки незалежності. *Вісник Харківської державної академії культури*. Вип. 14. Харків, 2004. С.19-28.
98. Прищепя Б.А., Нікольченко Ю.М. Літописний Дорогобуж в період Київської Русі. До історії населення Західної Волині в Х-ХІІІ століттях. Рівне, 1996.
99. Пріцак О. Походження Русі. *Хроніка. 2000. Наш край*. Київ : Довіра, 1992. Вип. I-IV.
100. Развлекательная культура в России. ХVІІІ-ХІХ вв. СПб, 2005.
101. Развлекательная культура России ХVІІІ – ХІХ вв. СПб., 2005.
102. Родічкін І., Родічкіна О. Сад і культура України. Поезія українського парку. Хроніка, 2000. Київ, 2001. С.48-141.
103. Рожко В.Є. Українське православне книгописання і книгодрукування на Волині (ХІ-ХХ ст.): історико-краєзнавчий нарис. Луцьк, 2005. 252 с.
104. Роздержавлення в культурній сфері України. Київ :Український центр культурних досліджень, 2001.
105. Росул Т. Музичне життя Закарпаття 20-30-х років ХХ ст.: монографія. Ужгород: Полі Прінт, 2002.
106. Рубльов О.С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914-1939). Київ: Інститут історії НАН України, 2004.
107. Рудик П.В. Роль інтелігенції в національно-культурному відродженні України (перша половина ХІХ ст.). Київ, 2003.
108. Санкт-Петербург і культура України. Хроніка, 2000. Київ, 2003.
109. Скуратівський В. Культура: україно-європейські стратегіми. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2021. 480 с.
110. Снайдерт Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусія. 1569-1999 / Перекл. з англ. Вид. четверте. Київ : Дух і літера, 2021. 454 с.
111. Снайдерт Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусія. 1569-1999 / Перекл. з англ. Вид. четверте. Київ : Дух і літера, 2021. 454 с.
112. Стан культурної сфери та культурної політики в Україні. Аналітичний огляд. Київ, 2015.
113. Станіславська К.І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: НАКККіМ, 2016. 352 с.
114. Стоколос Н.Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні: ХІХ – перша третина ХХ століття: монографія. Рівне: Ліста-М, 2003. 480 с.

115. Стоколос Н.Г., Шеретюк Р.М. Драма Церкви: До історії скасування Греко-Уніатської Церкви в Російській імперії та викорінення її духовно-культурних надбань: монографія. Рівне: ПП «ДМ», 2012. 347 с.
116. Сторожук А. Подільський Бар та його околиці: історія і сучасність (події, особистості, факти). Київ, 2010. 282 с.
117. Судакова В. Культурні практики в повсякденних та публічних комунікаціях: тенденції соціального відтворення та модернізації. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2022. 192 с.
118. Тейлор Н. Мультикультуралізм і «політика визнання». Київ: Альтерпрес, 2005.
119. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Львів: Каменяр, 2007.
120. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Львів: Каменяр, 2003.
121. Тойнбі Дж. Цивілізація перед судом історії. Київ, 2005.
122. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретико-прикладний аспект. Київ, 2002.
123. Україна і Росія в історичній ретроспективі. В 3-т. Київ: Наукова думка, 2004.
124. Україна і Росія в історичній ретроспективі. Нариси. В 3-х т. Київ: Наукова думка, 2004.
125. Україна і Схід: панорама культурно-спільнотних взаємин. Київ: Українська видавнича спілка, 2001.
126. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми. Львів, 2014.
127. Українська культура в законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах (1991-2020), ч. 1-35. Київ : НАКККіМ, 1998 – 2020.
128. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2022. 410 с.
129. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України. Київ : Либідь, 2002.
130. Федорак Н. Поетика Галицько-Волинського літопису. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2005.
131. Фесько Ю.О. Науково-педагогічна діяльність німецької професури у Харківському університеті першої половини ХІХ століття: Джерелознавчі засади дослідження. Література і культура Полісся. Вип.27. Ніжин, 2004. С.201-207.
132. Філософсько-теологічний факультет Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича: історія та сучасність (1875-1940, 1993-2013 рр.). Чернівці: НУ ім. Ю.Федьковича, 2013. 220 с.
133. Френкель І. Українська культура під час війни. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://presspoint.in.ua/2022/04/11/ukrainska-kultura-pid-chas-vijny-iryna-frenkel-za-zmistom-denatsyfikatsiia-tse-sylova-zmina-kulturnoho-kodu-krainy/> .
134. Фрис В.Я. Історія кириличної рукописної книги в Україні в Х-ХVІІІ ст. Львів: ЛНУ, 2003. 188 с.
135. ХVІІ загальнонаціональне опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності (17-18 серпня 2022 р.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/s_mnadcyate_zagalnonac_onalne_opituvannya_dentichn_st_patr_otizm_c_nnost_17-18_serpnua_2022.html .
136. Хобта Л.Ю. Суспільна значущість меценатства, благодійництва та спонсорства: світовий контекст. Український історичний журнал, 2006. №2. С.154-158.
137. Хренов Н.А. «Человек играющий» в русской культуре. Спб: Алетейя, 2005.
138. Центр Разумкова. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень–жовтень 2022 р.). 28 жовтня 2022 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r> .
139. Ціннісна складова економічних орієнтацій та поведінки / за ред. канд. пед. наук Р.Я. Левіна ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2022. 152 с.
140. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез ІV Між нар. наук.-практ. конф. Тернопіль : Вектор, 2022. 454 с.
141. Чікарькова М.Ю. Сучасна культура: проблеми аксіології і термінології: монографія. Київ: Вид. Дім. Дмитра Бураго, 2018. 240 с.
142. Чугуєнко М. Шокуєча Україна. Лабіринти історії. Харків, 2004.

143. Шевцов В.В. Карточная игра в России (конец XVI – начало XX в.): История игры и история общества. Москва: Вече, 2005.
144. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII ст. Львів, 2001.
145. Шевченко М. Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверті XVI- середини XVII століть. Львів: Свічадо, 2005.
146. Шейко В.М. Культура. Цивілізація. Глобалізація. Кінець XIX – XXІ ст. Харків: Основи, 2002.
147. Шеретюк Р.М., Стоколос Н.Г. Pietas et Litterae («Благочестя та Освіта»). Культурно-освітня діяльність ордену піарів на Волині (кінець XVII – перша третина XIX ст.): монографія. Рівне: О.Зень, 2018. 288 с.
148. Шеретюк Р.М., Стоколос Н.Г. Pietas et Litterae («Благочестя та Освіта»). Культурно-освітня діяльність ордену піарів на Волині (кінець XVII – перша третина XIX ст.): монографія. Рівне: О.Зень, 2018. 288 с.
149. Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи України в глобалізаційному світі XX столітті. Київ: Дух і Літера, 2005.
150. Юдкін-Ріпун І. Феноменологія культури як методологія інтерпретації. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 352 с.; іл.
151. Юрій М. Соціокультурний світ України. Київ : Кондор, 2005.
152. Як війна змінює українське суспільство. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3527305-ak-vijna-zminue-ukrainske-suspilstvo.html>.
153. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. Київ, 2002.
154. Див., також сучасну періодику – «Слово і час», «Сучасність», «Народна творчість та етнографія», «Родовід», «Український історичний журнал» та ін., а також сучасну регіональну періодику.

19 Інформаційні (інтернет) ресурси

<http://history.org.ua> – Інститут Історії НАН України.

<http://hrushevsky.nbu.gov.ua> – електронний архів М. Грушевського.

<http://litopys.org.ua> – Історія України IX – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації.

<http://uhj.history.org.ua> – сайт «Українського історичного журналу».

<http://www.historians.in.ua> – науковий історичний сайт Historians.in.ua.

<http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

<https://chtyvo.org.ua> – електронна бібліотека україномовної літератури. <https://diasporiana.org.ua> – бібліотека «Diasporiana». <https://uinpr.gov.ua> – Український інститут національної пам'яті. Літописання (П.Толочко)

<http://litopys.org.ua/istkult/ikult05.htm> Спецпроект «Історія України в історіях». URL:

<https://znohistory.edera.com>.

Козацтво XV–XXI ст. URL: <http://www.cossackdom.com>.

Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua> .

Ізборник. URL: <http://litopys.org.ua>

Україна. Повернення своєї історії. Таємничі манускрипти. <https://1plus1.video/ukraina-vozvrashtenie-svoej-istorii> і

«У пошуках Сковороди» | Документальний фільм. Суспільне. Культура <https://www.youtube.com/watch?v=RFOfo8hLxVg&list=PLa6RrfylRW7TRD1zQvPNQkuI9BJUPTPBh&index=3>

Сайт кафедри культурології та музеєзнавства <http://kulturologiya.rv.ua>